

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agropodnikání

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Finanční podpory hospodaření v zemědělské obchodní společnosti

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jan Leština, CSc.

Autor diplomové práce: Bc. Julie Čásenská

České Budějovice, 2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Julie ČÁSENSKÁ**
Osobní číslo: **Z15441**
Studijní program: **N4101 Zemědělské inženýrství**
Studijní obor: **Agropodnikání**
Název tématu: **Finanční podpory hospodaření v zemědělské obchodní společnosti**
Zadávací katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Posouzení vlivu finančních podpor hospodaření ve vybrané zemědělské obchodní společnosti a návrh hospodaření podle jejich dostupnosti.

Metodický postup zpracování bakalářské práce:

1. Prostudování odborné literatury.
2. Zpracování metodiky postupových prací v souladu s cíli diplomové práce.
3. Zhodnocení analýz využití finančních podpor ve vybrané zemědělské obchodní společnosti.
4. Návrh změny struktury hospodaření podle dostupnosti finančních podpor.

Rámcová osnova.

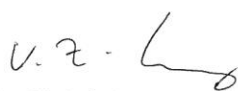
1. Úvod, 2. Literární přehled, 3. Cíl a metodika, 4. Vlastní práce, 5. Závěr, 6 Použitá literatura, 7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **60 stran textu**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Poláčková, J. (2010). Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací.
Synek, M., Kislingerová, E. (2010). Podniková ekonomika. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.K. Beck.
Synek, M. a kol. (2011). Manažerská ekonomika. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing.
Janišová, D., Krivánek, M. (2012). Velká kniha o řízení firmy. Praha: Grada Publishing.
Zákon o zemědělství a navazující legislativa upravující hospodaření s finančními podporami hospodaření v zemědělství.
Webové stránky Ministerstva zemědělství a Státního zemědělského intervenčního fondu.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Leština, CSc.**
Katedra řízení

Datum zadání diplomové práce: **26. února 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

prof. Ing. Miloš Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 1668, 370 05 České Budějovice

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 26. února 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Finanční podpory hospodaření v zemědělské obchodní společnosti vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, uvedených v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovení zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20. 4. 2017

.....
Bc. Julie Čásenská

Poděkování

Mé poděkování patří především Ing. Janu Leštinovi, CSc. za odbornou pomoc při psaní této diplomové práce. Dále bych touto cestou chtěla poděkovat Ing. Josefu Hlavovi, CSc. a Marii Ronovské za ochotu, cenné rady a poskytnutí potřebných dat a informací pro vyhotovení této diplomové práce. V neposlední řadě chci poděkovat také mé rodině, přátelům a kolegům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce bylo posoudit vliv finančních podpor na hospodaření vybrané zemědělské obchodní společnosti, na základě zjištěných výsledků zhodnotit strukturu hospodaření a navrhnout opatření ke zlepšení. Literární rešerše hodnotí celkový stav zemědělství v podmínkách České republiky, zabývá se současnou situací na trhu s mlékem, hovězím i vepřovým masem a dále situací na trhu s rostlinnými komoditami. V literární rešerši je dále definována kalkulace nákladů a činnosti spojené s rentabilitou daných komodit. V neposlední řadě je zde vysvětlen systém a podmínky finančních podpor, které mohou zemědělské podniky čerpat.

Vlastní práce se týkala analýzy finančních podpor a stanovení nákladů na vybrané zemědělské komodity. Pro analýzu nákladů byl vybrán podnik, jehož výrobním zaměřením je smíšená výroba. V rostlinné výrobě byla analýza zaměřena na pšenici ozimou, kukuřici na zrno, řepku ozimou a cukrovou řepu, ve výrobě živočišné na chov skotu a prasat. Šetření probíhalo na základě poskytnutých dat z roku 2014, 2015 a 2016. Získané výsledky ukazují, že nejvíce je podnik rentabilní v pěstování pšenice ozimé a dále ve výkrmu prasat. V ostatních komoditách byl také rentabilní, ale pouze za přispění finančních podpor. Celková roční částka čerpaných dotací se pohybuje kolem 30 milionů Kč. Bylo zjištěno, že největší finanční podporou podniku je jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS).

Klíčová slova: zemědělství, náklady, kalkulace, finanční podpora

ABSTRAKT

The aim of the diploma thesis was the assessment of financial support's influence on representative agricultural company management, the evaluation of the management structure on the grounds of discovered results and the proposal of measures leading to improvement. Literary research evaluates the general status of agriculture in the conditions of Czech Republic, it deals with the temporary situation of milk, beef, pork and also plant commodities market. There is also defined the costs calculation and the activities connected with the commodities profitability in the literary research. There is explained the system and the financial support's conditions which, can be gained by agricultural companies, too.

The main part of the thesis deals with the analysis of the financial support and determination of the costs of chosen agricultural commodity. The company with mixed production specialization has been chosen for the costs analysis. The analysis in the field of arable farming aimed at winter wheat, grain corn, winter rape and sugar beet, in the field of animal farming it aimed at beef cattle and pig breeding. The survey was under way of data from the years 2014, 2015 and 2016. Acquired results show the biggest profitability of the company in winter wheat growing and pig breeding. The company was profitable also in other commodities but only thanks to the financial support. The annual amount of gained grant in general is about 30 million Czech crowns. It was discovered that the highest financial support of the company is the single area payment scheme (SAPS).

Keywords: agriculture, costs, calculation, financial support

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	10
2.1 STAV ZEMĚDĚLSTVÍ V PODMÍNKÁCH ČR.....	10
2.1.1 SITUACE NA TRHU S MLÉKEM A MLÉČNÝMI VÝROBKY.....	13
2.1.2 SITUACE NA TRHU S HOVĚZÍM MASEM	17
2.1.3 SITUACE NA TRHU S VEPŘOVÝM MASEM	18
2.1.4 SITUACE NA TRHU S ROSTLINNÝMI KOMODITAMI	21
2.2 NÁKLADY NA ŽIVOČIŠNOU A ROSTLINNOU VÝROBU.....	26
2.2.1 ZÁKLADNÍ POJMY.....	27
2.2.2 ČLENĚNÍ NÁKLADŮ	29
2.2.3 KALKULACE NÁKLADŮ	30
2.3 FINANČNÍ PODPORA ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ	34
2.3.1 CO JSOU DOTACE?	34
2.3.2 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA 2014-2020.....	39
2.3.3 NÁRODNÍ DOTACE.....	41
2.3.4 PŘÍMÉ PLATBY 2015 – 2020	41
2.3.5 JEDNOTNÁ PLATBA NA PLOCHU ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY	42
3. CÍL A METODIKA	44
3.1 CÍL PRÁCE.....	44
3.2 METODIKA ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ	44
3.3 METODIKA ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ	44
4. VLASTNÍ PRÁCE.....	46
4.1 CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÉHO PODNIKU	46
4.2. ANALÝZA FINANČNÍCH PODPOR PODNIKU	47
4.3 ANALÝZA NÁKLADŮ NA JEDNOTLIVÉ KOMODITY	51
4.4. ANALÝZA RENTABILITY JEDNOTLIVÝCH KOMODIT.....	65
5. ZÁVĚR	71
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
7. SEZNAM ZKRATEK.....	82
8. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	84

1. ÚVOD

České zemědělství má v naší zemi bohatou tradici a dosáhlo pozoruhodných výsledků. Na tento bohatý odkaz našich předků můžeme být právem hrdi. Jde však především o to, abychom ho dále střežili a předávali dalším generacím. S přihlédnutím k současné situaci však nemůžeme české zemědělství hodnotit pozitivně. Jedná se především o komodity mléko a vepřové maso, které se nachází na velmi nízké cenové úrovni v porovnání s ostatními státy Evropské unie. V případě setrvání těchto problémů hrozí, že ze sektoru výroby mléka a vepřového masa významná část chovatelů odejde.

Situaci u nás také ztěžuje rostoucí dovoz zemědělských produktů. Trh zemědělských komodit výrazně ovlivňuje vztahy k jejich odběratelům, zejména potravinářským podnikům. Z nich jde především o první zpracovatele (jatká, mlékárny apod.). Zemědělci při nefungujících vazbách hledají jiné cesty odbytu své produkce, která poté míří především do zahraničí, a to i za cenu nižších příjmů. V návaznosti na to pak nejsou některá odvětví v České republice soběstačná.

Velkým problémem českých zemědělců je roztržitost odbytových družstev a nepropojenost se zpracovatelskými podniky. Dokud zemědělci, resp. jejich družstva, nenajdou odvalu se spojit a vyrábět finální produkty s vyšší přidanou hodnotou, budou stále pod obrovským tlakem trhu. Nahraditelnost českého mléka či masa produkcí z jiné země, je v současné době velmi nebezpečná.

Dalším nešvarem dnešního zemědělství je samotné chování podniků, které se čím dál více orientují na přizpůsobení se podmínkám pro získávání podpor než na podmínky trhu. Toto chování má za následek změny ve struktuře výroby, tj. snižuje se chov monogastrů a zvyšuje se výměra komodit, které nejsou náročné na pěstování a ze kterých plynou největší příjmy.

Cílem každého podnikání, tedy i zemědělství, je dosahování zisku. Zisk představuje rozdíl mezi objemem tržeb dosaženým z prodeje finálních produktů a objemem nákladů na jejich produkci vynaloženým. Každý podnik by měl mít přehled o tom, jaké náklady a v jaké míře vynaloží ve své výrobě. K tomu slouží kalkulace nákladů a následný výpočet rentability dané komodity. Na základě zjištěných výsledků by měl podnik upravit strukturu hospodaření. Jedním z ukazatelů při hodnocení je také fakt, zda je podnik rentabilní i bez finančních podpor.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 STAV ZEMĚDĚLSTVÍ V PODMÍNKÁCH ČR

Zemědělství jako odvětví materiální výroby má v životě každého národa svoje nezastupitelné místo a význam, a proto si každý kulturní národ váží práce zemědělce. V celkovém dějinném vývoji našeho zemědělství je položen zvláštní důraz jak na jeho počátky, tak na zpracování v období druhé poloviny 19. století, neboť právě tehdy byly položeny základy budoucí prosperity českého zemědělství (BERANOVÁ, KUBAČÁK, 2010).

HLAVÁČEK et al. (2012) uvádí, že zemědělství je spojeno nejen s prvovýrobou a zpracováním produktů, ale také s ekonomikou, technikou a dalšími obory, které souvisí se zemědělskými vědami. Například ekonomický význam zemědělství v národním hospodářství je nutno vnímat i se započtením jeho mimoprodukční funkce pro společnost. Zemědělský půdní fond, zabírající 54 % výměry republiky, představuje prostor pro životní prostředí, tvorbu krajiny a rekreační potenciál užívaný zejména městskou částí české populace. V souhrnu svých produkčních a mimoprodukčních funkcí tak patří zemědělství ke strategickým odvětvím národního hospodářství.

Zemědělstvím se lidé živi jen malý zlomek celé své existence. Na Předním východě je to nejvýše 10 000 let, u nás ve střední Evropě přibližně 7 500 let. I tak je to z hlediska moderního člověka obrovská epocha, ve které se lidstvo rozrostlo na několik miliard nebo z užšího hlediska Evropy, na mnoho set milionů. Takový obrovský růst umožnilo právě zemědělství. Zpočátku uměli zemědělci jenom slušně a bez hladu žít, po tisíci a více letech vznikali bohatší a mocnější jedinci, ale pokud víme, i ti obyčejní zpočátku žili na tehdejší poměry dobře a důstojně. Postupně se jejich postavení a životní podmínky měnily (BERANOVÁ, KUBAČÁK, 2010).

Pracovníci v zemědělství prošli velkými vzestupy a pády a současná situace pro ně není prosperující. Klíčovým problémem českého zemědělství je vysoká zadluženost a nízká míra podnikového zisku. Problém ve venkovských oblastech souvisí s vysokou mírou nezaměstnanosti a rostoucí migrace. Rozvoj zemědělství v rámci společné zemědělské politiky v Evropě zůstává otevřenou otázkou (MAJEROVÁ, 2000).

Od vstupu ČR do EU totiž dochází s postupnou integrací ČR do Společné zemědělské politiky k dalšímu prohlubování strukturální nerovnováhy českého

zemědělství. I přes celkově příznivý dopad do ekonomické situace českých zemědělských podniků, zajištěný zejména stále rostoucími podporami EU, se odehrávají závažné a v řadě případů negativní změny, a to především ve struktuře výroby a ve vztahu zemědělství k přírodním zdrojům (HLAVÁČEK et al., 2012).

Porovnáme-li produktivitu práce v zemědělství ČR a v zemích EU zjistíme, že konečná produkce zemědělství v přepočtu na jeden hektar zemědělské půdy je na poloviční úrovni sousedního Rakouska i zemí Evropské unie a dosahuje jen třetinové úrovně Německa. Podobně je tomu s konečnou produkcí na jednoho obyvatele (ČUBA et al., 1998).

Bližší pohled na strukturu odvětví není potěšující, trendy ukazují posilující orientaci na výrobu komodit s nízkou přidanou hodnotou, a to není charakteristika, kterou by se mohla pyšnit země s tak hlubokou zemědělskou tradicí a veškerou lidskou i technologickou vybaveností pro sofistikovanou zemědělskou a potravinářskou produkci. Bez nadsázky začíná trend vykazovat některé parametry rozvojové země – jednoduchá masivní produkce rostlinných komodit bez přidané hodnoty a zpracování (HLAVÁČEK et al., 2012).

Dle HLAVÁČKA et al. (2012) je obzvláště znepokojující v této souvislosti v posledních letech vývoj některých odvětví živočišné výroby, která významně ztrácí pozice (mléko, prasata, drůbež, vejce), a potravinářských výrobků s vyšším stupněm zpracování, přestože předpoklady pro konkurenceschopnou produkci v podmínkách ČR existují.

Mnozí představitelé našeho zemědělství se snaží řešit nepříznivou situaci tím, že požadují pro zemědělství dotace a minimální garantované ceny zemědělských výrobků. Dále žádají na některé činnosti subvence a pevná pravidla, jak mají řešit jednotlivé problémy. Všechna tato opatření naše zemědělství potřebuje, avšak v různém období, v různé síle a ve správný čas (ČUBA et al., 1998).

Je potřeba zmínit, že i když je české zemědělství v porovnání s vyspělejšími zeměmi EU stále méně efektivní, zhruba jedna třetina českých podniků dosahuje dobrou rentabilitu, resp. ziskovost. Proti tomu působí v českém zemědělství asi jedna třetina podniků, která v podstatě přežívá jen díky důchodovým podporám (HLAVÁČEK et al., 2012).

HLAVÁČEK et al. (2012) dále uvádějí, že zemědělské podniky v České republice bohužel vykazují stále větší závislost sektoru na dotacích a jejich nevhodném cílení, které bylo v podmínkách ČR zejména po přistoupení k EU

zvoleno a aplikováno. Hlavním zdrojem nerovnovážného vývoje jednotlivých odvětví je způsob přerozdělování prostředků v rámci ČR, který na jedné straně překompenzovává některé velmi jednoduché formy vysoce rentabilní produkce a na druhé straně nemotivuje k sofistikovanější, pracovně i technologicky náročnější produkci s tvorbou vyšší přidané hodnoty.

Celkově ve srovnání se svými konkurenty z vyspělejších evropských zemí i přes určité zvýšení produktivity dospělo české zemědělství do nákladově náročného typu zemědělství s klesající intenzitou, které navíc příliš nepřispívá ani ke zlepšování životního prostředí ani k rozvoji venkova (HLAVÁČEK et al., 2012). České zemědělství díky tomu musí čelit rostoucí konkurenci v současných podmínkách nabídky a poptávky komoditních řetězců. To platí nejen na domácím trhu, ale i v rámci společného trhu EU (TAMÁŠ et al. 2015).

Roste rozpor mezi potenciálem českého zemědělství a jeho využitím v domácím potravinářském průmyslu. Výsledkem jsou stále rostoucí vývozy zemědělské suroviny a dovozy zpracovaných výrobků často vyrobených z původně domácí suroviny (HLAVÁČEK et al., 2012).

Zemědělství je tak spojeno s neustálou nutností vyrovnat se s vlivy vnějšího prostředí a potřebou přizpůsobit se novým aktivitám. Schopnost uspět na globalizovaném prostředí se stává klíčovou otázkou pro zajištění bezpečnosti potravin a nutriční kvality populace. Kromě toho hrají důležitou roli noví konkurenti ze třetích zemí mimo EU. Tito noví konkurenti jsou schopni se zapojit v rámci příslušných komoditních řetězců do českého zemědělství (TAMÁŠ et al. 2015).

Problémy zemědělství je nutno řešit vytvářením vysoce aktivního a tím také efektivního zemědělství. Takové zemědělství bude schopno řešit problémy samo. Bude mít sílu reagovat na vznikající vnitřní a vnější podmínky. Problémy se nevyřeší jenom požadováním dotací a garancí a případnými dalšími státními zásahy. Předpokladem úspěchu je hledání nových cest. Zemědělský a potravinářský podnik, který chce být úspěšný, nemůže své úspěchy hledat v dosavadním a dlouhodobě navyklém způsobu výroby. Musí hledat cesty nové. Musí nalézt a uplatnit takové způsoby výroby, které ho k úspěchu dovedou (ČUBA et al., 1998).

2.1.1 SITUACE NA TRHU S MLÉKEM A MLÉČNÝMI VÝROBKÝ

Mléko představuje jednu z klíčových komodit z hlediska zachování vhodné struktury českého zemědělství. Jde o komoditu determinovanou vysokým konkurenčním tlakem, volatilitou výkupních cen a specifickým postavením v rámci potravinového řetězce, kde se očekává další významný tlak na zvýšení efektivity produkce (MZe, 2016b).

Mléko a mléčné výrobky jsou z pohledu České republiky silnou exportní komoditou. Téměř 40 % objemu výroby mléka se z České republiky vyváží, ať již v podobě mléčné suroviny či mléčných výrobků. Vývoj sektoru mléka je tedy výrazně ovlivňován situací na evropském i světovém trhu s mlékem a mléčnými výrobky (Mze, 2015b).

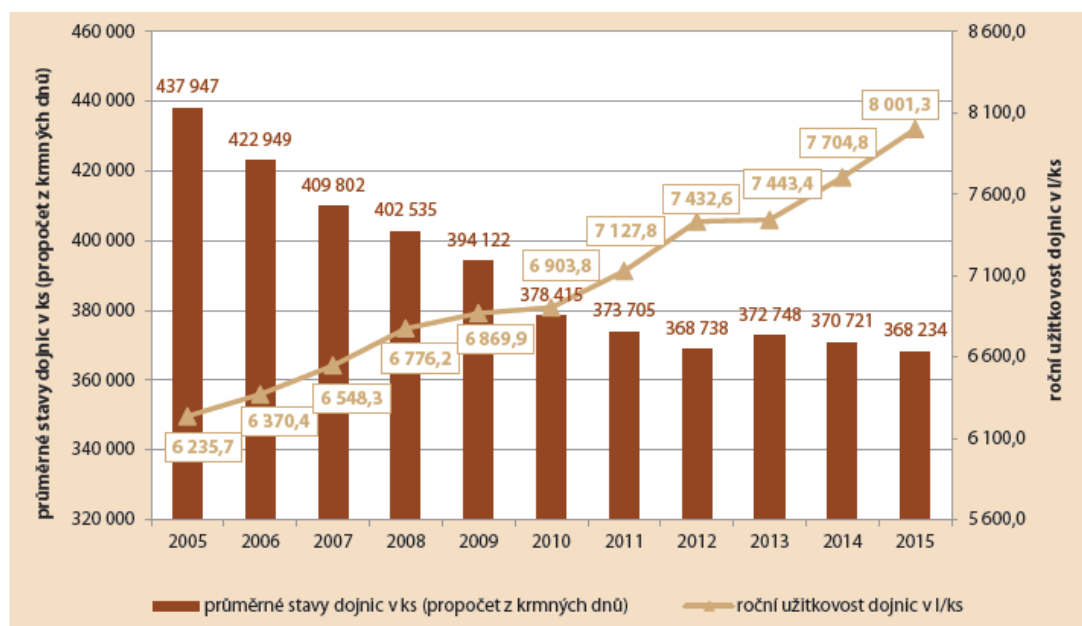
FELČÁREK (2015) uvádí, že v posledních dvou letech došlo k nárůstu dodávek mléka, a to jak v EU, tak v celém světě, což zapříčinilo významné snížení výkupní ceny mléka. Stojí za tím hned několik souhrnných činitelů, jako je celoevropský nadbytek mléka, zrušení mléčných kvót, absence intervenční záchranné sítě EU, investice do zvyšování produkce v silných zemích EU, agresivní dovozová a cenová politika obchodních řetězců, ale i pomalá příprava našich národních programů.

Snížení cen se dále prohloubilo po zavedení protiopatření, kterými Ruská federace reagovala na uvalení sankcí ze strany USA a EU. S platností od 6. 8. 2014 trvá zákaz dovozu vybraných potravin (Mze, 2015b).

Dle FRUHWIRTOVÉ (2016a) je v České republice pokles cen ještě násoben tím, že velké obchodní řetězce dávají přednost mléčným výrobkům ze zahraničí a vytlačují tak z trhu naše mlékárny. Při současném poklesu cen pod 6 Kč/l došlo jen za rok 2016 k poklesu tržeb o 9 mld. Kč.

S tímto problémem souvisí i další navýšení stavů dojnic v zemích EU, které bylo zaznamenáno ke konci roku 2015. Naopak průměrné roční stavy dojených krav v České republice neustále klesají (z 1 248 000 ks v roce 1989 na 369 000 ks v roce 2016). Vývoj průměrných stavů dojnic znázorňuje graf č. 1 uvedený níže (Mze, 2015b).

Graf č. 1: Vývoj průměrných stavů dojnic a průměrné roční užitkovosti

Zdroj: Mze (2015b)

KVAPILÍK et al. (2010) upozorňují, že tento pokles negativně ovlivňuje také využití trvalých travních porostů (asi 975 000 ha a 22,8 % zemědělské půdy). Tato situace je nepříznivá z hlediska produkce (mléko, hovězí dobytek), mimoprodukčních funkcí (údržba krajiny, ochrana půdy proti erozi) a dodržování společných pravidel zemědělské politiky.

České zemědělství si zároveň nese trvalý handicap z minulosti, což i dnes znamená například výrazně rozdílnou úroveň národních podpor u nás a v zemích původní patnáctky přepočtenou například na jeden litr mléka (FELČÁREK, 2015).

Kriticky nízká výkupní cena mléka nutí české zemědělce likvidovat stáda dojného skotu. Pro ČR je však nepředstavitelné, aby zemědělské podniky dobrovolně snižovali produkci. Česká republika má již nyní velmi nízké stavy zvířat a jejich další snižování by mělo negativní důsledky pro venkov, pro půdu a vůbec pro naši krajinu jako celek. Bez zvířat nebude v půdě organická hmota a bez ní zase půda nezadrží v krajině vodu. Likvidace dojného skotu povede také ke snížení zaměstnanosti na venkově (FRUHWIRTOVÁ, 2016b).

Svůj podíl na celoevropském problému s mlékem má i zvýšení průměrné roční dojivosti krav. Jak uvádí graf výše, v posledních letech docházelo a dodnes stále dochází v ČR k navyšování průměrné mléčné užitkovosti skotu. Jedná se o dvojnásobný nárůst. V roce 2015 se zvýšila na 8 001,3 l/ks/rok (MZe, 2015b).

Zajímavostí je, že za posledních 90 let se průměrná dojivost zvedla více než pětkrát. Hlavními důvody jsou zejména pokrok v genetice a šlechtění plemen, péče o zvířata, komfort, který jim chovatelé poskytují, a také způsob krmení. Otázkou zůstává, zda existuje nějaká hranice, která už kravám nedovolí dávat více mléka. Určitě není možné průměrnou dojivost zvyšovat do nekonečna, kráva je živý tvor s určitými fyziologickými možnostmi, nikoliv stroj (OLTENACU et al., 2010).

Jak uvádějí HLAVÁČEK et al. (2012), navzdory mléčné krizi, světový a evropský trh vykazuje významné dlouhodobé trendy rostoucí poptávky u většiny hlavních zemědělských komodit. Mléko a mléčné výrobky se z ČR v roce 2015 vyvezly do 79 zemí světa. Významným vývozním artiklem mlékárenského zboží jsou sýry a tvarohy. Naopak dovozy ze tří zemí – z Německa (40,0 %), Polska (25,5 %) a Slovenska (13,3 %) představují celkem 78,8 % veškerého dovozu mléka a mléčných výrobků (MZe, 2015b).

Podle údajů Českého statistického úřadu, které znázorňuje tabulka č. 1, došlo za rok 2015 ke zvýšení celkové domácí spotřeby mléka a mléčných výrobků meziročně o 2,4 %. Ze sledovaných výrobků se zvýšila spotřeba konzumního mléka (60,4 kg/rok), smetan, másla, přírodních sýrů, smetanových a tvarohových dezertů. Naopak došlo ke snížení spotřeby tavených sýrů, kondenzovaného mléka, sušeného plnotučného mléka a ostatních zakysaných výrobků.

Tabulka č. 1: Spotřeba mléka a mléčných výrobků (kg/rok)

Druh/kg/rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mléko a mléčné výrobky celkem	244,0	227,7	234,3	234,1	236,5	242,3
- z toho kravské mléko	243,9	227,6	234,2	234,0	236,4	242,2
- kozí mléko	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Konzumní mléko kravské	57,6	57,6	58,9	62,2	60,0	60,4
Máslo	4,9	5,0	5,2	5,1	5,1	5,5
Sýry celkem	13,2	13,0	13,4	12,7	12,8	13,1
- tavené	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1	2,0
- přírodní	11,0	10,9	11,2	10,5	10,7	11,1
Tvarohy	3,4	3,4	3,4	3,6	3,8	3,8
Ostatní mléčné výrobky	32,5	32,5	33,2	31,5	31,3	32,8

Zdroj: ČSÚ Spotřeba potravin

Tržby za mléko v roce 2015 v České republice celkem 18,6 mld. Kč. Průměrná roční cena za mléčnou surovinu vyplacená mlékárnami na území České republiky za rok 2015 dosáhla 7,66 Kč/l (ČSÚ, 2015).

Dle tiskové zprávy Zemědělského svazu byla cena mléka v roce 2016 o 5 % nižší, než byla v roce 1996 a stále klesá. Zemědělci tak prodělávali na každém litru více jak 2 Kč a docházeli jim rezervy. Mléko, jehož cena v květnu 2016 klesla na 6,26 Kč/l, bylo lacinější než některé druhy minerální vody. Za květen klesla v některých družstvech výkupní cena za litr mléka na 5,80 Kč/l, u některých podniků dokonce až na 5,60 Kč/l (SIXTOVÁ, 2016).

Navrhované způsoby snížení nadprodukce mléka v Evropě dle FRUHWIRTOVÉ (2016b):

První způsob spočívá v realizaci evropského výběrového řízení na podporu producentů mléka, kteří by byli ochotni dobrovolně snížit objem své produkce. Ti by se zavázali snížit své dodávky do mlékáren o nastavenou hodnotu a na přechodnou dobu by na oplátku obdrželi dostatečně přitažlivou míru kompenzace.

Druhou alternativou je umožnit pomoc při mimořádných událostech, která by byla zavedena, včetně programů financovaných z evropských fondů a na základě systémů zřízených v rámci režimu státní podpory. Tyto veřejné prostředky by byly výhradně zaměřeny na producenty mléka, kteří se zaváží snížit svou produkci prostřednictvím: technické úpravy v jejich řízení stáda, vyšší míra utracení, nebo prostřednictvím ukončení produkce mléka.

FELČÁREK (2015) doporučuje mnohem více komunikovat s českými zákazníky a seznamovat je se všemi uvedenými fakty a realitou. Každý by si měl v obchodě při rozhodování, jaké zboží upřednostní, mnohem více uvědomit, že preferencí českého zboží získává nejenom kvalitní a chutný výrobek, ale také podporuje přímo domácí zemědělství a potravinářství, a to prostřednictvím jejich ekonomické existence, dalšího rozvoje v přímém vztahu k národnímu hospodářství či podpoře zaměstnanosti. Jedním z nepopíratelných společných zájmů chovatelů i zpracovatelů je posílení propagace mléka a mléčných výrobků financovaných z vlastních zdrojů, a to i přesto, že jde o dlouhodobou záležitost. Jak ukazují příklady ze zahraničí, je to osvědčená a perspektivní cesta, která přes úzkou komunikaci se spotřebitelem vede k výraznému posílení odbytu zboží na domácím trhu.

2.1.2 SITUACE NA TRHU S HOVĚZÍM MASEM

Hovězí maso zaujímá ve výživě lidí celosvětově a dlouhodobě významnou pozici, ale v posledních deseti letech se o něm vedou časté diskuse.

Podle STRAPÁKA (2013) je přitom hovězí maso jedním z hlavních zdrojů plnohodnotných bílkovin a aminokyselin (obsahuje téměř všechny esenciální aminokyseliny). Také je velmi významným zdrojem železa, zinku, selenu a vitaminů skupiny B, zejména B12. Bohužel i přes tato pozitiva spotřeba hovězího masa stále klesá. Několik údajů o výrobě a spotřebě masa v posledních letech uvádí tabulka č. 2 níže.

Tabulka č. 2: Bilance výroby a spotřeby masa v EU

Ukazatel	jednotky	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Maso celkem								
výroba	EU 28	mil. tun	43,9	44,4	43,9	43,5	43,8	44,3
spotřeba na obyvatele		kg	66,4	66,1	65,2	64,7	65,0	65,5
soběstačnost produkce		%	104	106	106	106	106	106
Maso hovězí celkem								
výroba	EU 28	tis. tun	8 128	8 069	7 727	7 407	7 478	7 632
spotřeba na obyvatele		kg	11,4	11,1	10,8	10,4	10,5	10,7
soběstačnost produkce		%	101	99	101	102	102	102

Zdroj: SKLÁDANKA, 2014

Z tabulky jsou patrné poměrně stabilní ukazatele výroby a spotřeby masa celkem a pokles výroby masa hovězího. Tento vývoj souvisí s nižšími stavy skotu a nižší produkcí jatečného skotu a s částečně odlišnými zásadami společné zemědělské politiky uplatňovanými v prvních deseti letech členství v EU (SKLÁDANKA, 2014).

ŠTIKOVÁ (2004) uvádí, že pokles spotřeby hovězího masa v průběhu posledních 15 let byl nejvyšší ze všech potravinových skupin. V roce 1989 byla spotřeba hovězího masa v ČR na úrovni 30 kg/obyv./rok, zatímco v roce 2015 spotřeba činila pouze 10,7 kg/obyv./rok. Na tento trend spotřeby měla vliv řada ekonomicko–sociálních faktorů, například spotřebitelská kvalita, ceny, reklama, propagace a také pochybnosti o zdravotní nezávadnosti.

K 1. dubnu 2015 bylo dle údajů ČSÚ v České republice chováno 1 407 132 kusů skotu, což ve vztahu k předchozímu roku představuje navýšení. Jak uvádí tabulka č. 3, v kategorii krav chovaných v systému bez tržní produkce

mléka došlo, tak jako i v předchozích pěti letech, k početnímu vzestupu na 203 958 ks, což představuje nejvyšší dosažený počet kusů v této kategorii od počátku jejího sledování (ČSÚ, 2015).

Tabulka č. 3: Vývoj početních stavů skotu k 1. dubnu daného roku (ks)

Kategorie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Skot celkem	1 349 286	1 343 686	1 352 685	1 352 822	1 373 560	1 407 132
Krávy dojně	383 523	373 832	373 136	367 327	372 632	376 144
KBPTM	167 722	177 704	178 089	184 597	191 331	203 958
Krávy celkem	551 245	551 536	551 223	551 924	563 963	580 102

Zdroj: ČSÚ *Soupis hospodářských zvířat*

Výroba hovězího masa v roce 2015 byla na úrovni 174,7 tis. tun živé hmotnosti skotu. Dovoz byl ve výši 47,2 tis. tun, u vývozu se také projevilo velmi výrazné zvýšení na 105,3 tis. tun živé hmotnosti skotu (MZe, 2015b). Nejvíce jatečného skotu se vyváží do Rakouska. Jednou z hlavních příčin exportu živého skotu z ČR jsou zřejmě rozdíly v jeho nákupních cenách. Za kg jatečné hmotnosti mladých býků se v Rakousku v roce 2013 platilo v průměru 96 Kč, zatímco v ČR to bylo o 14 Kč méně. Zájem zahraničních chovatelů o všechny kategorie (nejen jatečného) skotu poukazuje na jeho dobrou jakost a na skutečnost, že čeští chovatelé svoji práci vykonávají dobře (SKLÁDANKA, 2014).

Jde tak o další klíčovou komoditu z hlediska žádoucího strukturálního vývoje zemědělství a zároveň očekávaných pozitivních dopadů na zlepšení kvality životního prostředí, včetně příspěvku k zachování kvality půdy, jejího vodního režimu, biodiverzity a také k zajištění kulturního rázu krajiny (MZe, 2016b).

2.1.3 SITUACE NA TRHU S VEPŘOVÝM MASEM

PULKRÁBEK (2005) uvádí, že chov prasat je v ČR, stejně jako ve většině států EU a v dalších zemích, významným a dlouhodobě poměrně stabilním agrárním odvětvím.

Moderní chov prasat má v České republice dlouhou tradici, a to především díky produkci vysoce kvalitního vepřové masa, které musí splňovat všechny požadavky zpracovatelů a konečných spotřebitelů. Vepřové maso je totiž velmi žádané pro velký zdroj živočišných bílkovin, a proto je chov prasat a produkce vepřového masa nenahraditelnou součástí živočišné výroby (STUPKA et al., 2009).

Obsahuje všechny vitamíny kromě vitamínu C, železo, fosfor, zinek, hořčík a další minerální a stopové prvky. Patří tak mezi potraviny vhodné k vytvoření pestré stravy, a proto je u obyvatel České republiky velmi v oblibě (NOVÁK, 2015).

Spotřeba vepřového masa se v různých částech světa značně liší, přesto je ze všech druhů mas z celosvětového pohledu nejoblíbenější (PULKRÁBEK, 2005). Například TAMÁŠ et al. (2015) uvádějí, že v České republice vepřové maso zaujímá po desetiletí první místo ve spotřebě na jednoho obyvatele (ročně) a tvoří více než 50 % celkové roční spotřeby masa. Ta podle Českého statistického úřadu činila v roce 2015 celkem 40,7 kg na osobu za rok.

Navzdory výše uvedených faktů je chov prasat spojen s odvětvím zemědělské výroby, které po integraci České republiky do Evropské unie nejhůře odolává konkurenci z jiných členských států EU, díky čemuž dochází k neustálému poklesu stavu prasnic, a tím i stavu prasat celkem, jak uvádí následující tabulka č. 4 (TAMÁŠ et al. 2015).

Tabulka č. 4: Vývoj stavů prasat v ČR

Rok	stavy prasat celkem k 1.4.	z toho stav prasnic k 1.4.	stavy prasat celkem k 31.12.	z toho stav prasnic k 31.12.
	tis. kusů	tis. kusů	tis. kusů	tis. kusů
2010	1 909	133	1 845	122
2011	1 749	112	1 487	97
2012	1579	100	1 534	98
2013	1 587	102	1 548	102
2014	1 617	103	1 607	98
2015	1 560	96	1 555	96

Zdroj: MZe (2015b)

Je nutné upozornit, že stav prasnic je nejnižší od roku 1980. Celkové stavy prasat reagují na změny v důsledku ekonomických vlivů působících na tuto komoditu. Rentabilitu výroby vepřového masa nepříznivě ovlivňuje růst nákladů (krmné směsi, energie, odpisy atd.), výkyv cen zemědělských výrobců za jatečná prasata, dovozy živých prasat a vepřového masa (MZe, 2015b). Zvyšující se dovozy do ČR byly také hlavním důvodem, proč mnoho českých farem snížilo své stavy nebo zcela chov prasat zrušilo (TAMÁŠ et al. 2015).

HOLANOVÁ (2016) uvádí, že v současné době je cena kolem 35 Kč za kilo masa, čeští výrobci tak nyní prodávají kilogram za 6–7 Kč pod svými náklady. Ceny

zahraničního masa přitom zavání dumpingem. Je zajímavé, že vepřová kýta se v Nizozemsku, Belgii a Německu prodává za 155 až 260 Kč a do ČR se vozí za 64 Kč včetně DPH. Kromě možného dumpingu kritizují chovatelé i embargo v rámci, kterého nelze vyvážet vepřové maso do Ruska. Došlo tím ke ztrátě trhu, kam se vyvážel až milion tun masa ročně za velmi dobré ceny.

Za zmínku stojí i vývoj soběstačnosti v produkci masa, která podle českého statistického úřadu v roce 2004 činila 96,9 %, zatímco v roce 2015 se pohybovala pouze na úrovni 55 % (ČSÚ, 2015).

Z uvedených orientačních údajů vyplývá, že vývoj chovu prasat v posledních letech nelze hodnotit pozitivně. Ke zlepšení odbytu jatečných prasat na domácím i zahraničním trhu by přispěla vyšší organizovanost výrobců v odbytových společnostech a zlepšení vztahů s nákupními organizacemi (PULKRÁBEK, 2005).

Další možností, jak snížit dovoz masa ze zahraničí, je přesvědčit místní občany, aby stále více preferovali potraviny vyrobené z vlastních zdrojů, které jsou mnohdy bezpečnější, zdravější a chutnější. Tento vývoj, vedoucí ke zvyšování domácí výroby potravin, bude mít příznivý dopad na růst zaměstnanosti, snižování nákladů na výrobu, snižování spotřebitelských cen a na strategické zabezpečení v případě celosvětových nebo lokálních výpadků v zásobování potravinami (MZe, 2015b).

Podle NOVÁKA (2015) vnímá Ministerstvo zemědělství otázku snižování produkce jako jednu ze svých priorit, a proto chovatele podporuje například prostřednictvím několika dotačních titulů. Jedná se například o dotační titul 2.A. „Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných, hospodářských zvířat“, který zahrnuje podporu ověřování původu, podporu zavádění a vedení plemenných knih, kontrolu užitkovosti nebo podporu testování. Prostřednictvím dotačního titulu 8 „Nákazový fond“, mohou chovatelé získat podporu na podporu vybraných činností zaměřených na ozdravení chovů prasat a prasníc.

Odvětví chovu prasat, které je nyní charakteristické vyšším poklesem produkce, daným zejména vysokou konkurencí na trhu EU, horší efektivností produkce a nižší účinností odpovídajících zpracovatelských kapacit, má i přesto šanci se v České republice znovu stát perspektivním (HLAVÁČEK et al., 2012).

2.1.4 SITUACE NA TRHU S ROSTLINNÝMI KOMODITAMI

Obiloviny

Obiloviny patří podle PRUGARA (2008) k nejstarším zdrojům potravy, kterou obyvatelé naší planety získávají svou uvědomělou činností z přírody a provázejí lidskou společnost prakticky po celou dobu jejího historického vývoje. Není pochyb o tom, že obiloviny jsou mimořádně důležitou součástí výživového programu lidstva a zůstanou i nadále.

Hlavním produktem obilnin jsou obiloviny (obilky), vedlejším produktem je sláma (krmná, stelivová, může se i zaorávat). Využívají se také na zelené krmení, k senážování a výrobě GPS siláží. Obilniny patří k jednoletým plodinám, zahrnují jarní i ozimé formy (TICHÁ, VYZÍNOVÁ, 2006).

Obiloviny vstupovaly do marketingového roku 2014/2015 s velmi nízkým množstvím počátečních zásob (1 007,1 tis. tun). Rekordní sklizeň proběhla v roce 2014, která ve všech směrech pokrývala potřeby bilance. V tabulce č. 5 lze pozorovat celkovou výši sklizně obilovin v roce 2015, která činila 8 183,5 tis. tun, a tím je v ČR řazena mezi vysoce nadprůměrné sklizně (čtvrtá nejvyšší sklizeň od roku 1990). Takto vysoká produkce obilovin dostatečně pokrývá domácí poptávku ve všech základních obilných surovinách. Bohužel přebytky obilovin v ČR také velmi negativně ovlivňují ceny jednotlivých obilných druhů, a to především vzhledem k situaci na světových a evropských trzích, kde ceny obilovin také různě kolísají směrem dolů (MZe, 2015b).

Tabulka č. 5: Sklizeň obilovin v roce 2015

Druh	Pšenice	Žito	Ječmen	Oves	Triticale	Kukuřice	Ostatní	Celkem
Plocha sklizně (tis. ha)	829,8	22,0	366,0	42,4	42,9	80,0	6,8	1 390,0
Výnos (t/ha)	6,36	4,91	5,44	3,65	4,72	5,54	1,47	5,89
Sklizeň (tis. t)	5 274,3	107,9	1 991,4	154,6	202,6	442,7	10,0	8 183,5

Zdroj: ČSÚ (2015)

Celková osevní plocha obilovin podle soupisu osevních ploch ČSÚ k 31. 5. 2015 opětovně mírně poklesla, přesto při pohledu z dlouhodobého hlediska se osevní plocha pěstovaných obilovin příliš nemění. Průměrný výnos všech obilovin v roce 2015 je na úrovni 5,89 t/ha.

Cukrovka

CHALUPNÝ (2015) uvádí, že cukrová řepa je v našich podmínkách zcela výjimečnou plodinou. Vývoj výnosu v posledních letech ukazuje naplňování obrovského potenciálu cukrovky, který ještě není zdaleka plně využit. Výnosy se v posledních 20 letech zdvojnásobily, což nedokázala žádná jiná plodina. Výnosy přes 80 tun přepočítané na 16 % cukernatost dnes řadí pěstitele v ČR mezi evropskou elitu.

Osevní plocha cukrové řepy v ČR dosáhla v roce 2015 58,2 tis. ha, z čehož přes 14 tis. ha tvořila plocha na výrobu kvasného lihu. V provozu bylo 7 cukrovarů, nezměněný počet již od roku 2007. Pro výrobu cukru v ČR bylo celkem zpracováno 2,7 mil. tun cukrové řepy, výnos bulev dosáhl hodnoty 61 t/ha. Cukru bylo vyrobeno 451,9 tis. tun pro potřeby ČR a pro jiné státy EU a na vývoz dalších 48 tis. tun (MZe, 2015b).

Podle TICHÉ A VYZÍNOVÉ (2006) je cukrovka pěstována hlavně jako technická plodina, surovina na výrobu cukru. V malé míře je využívána ke krmným účelům (bulvy, chrást a vedlejší produkty z cukrovaru, řízky a melasa). V poslední době jsou sledovány možnosti využít cukrovku k výrobě lihu, respektive ETBE (etyl-terciál-butyl-éter) přísady využitelné v pohonných hmotách. Ověřují se další možnosti využití cukrovky v chemii, na výrobu krmných kvasnic atd.

Výsledek roku 2015 v pěstování cukrové řepy a ve výrobě cukru lze hodnotit celkově jako dobrý. Rozdíl však je ve výsledcích kvantity a ve výsledcích kvality, kde došlo k poměrně velkému rozestupu. Zatímco množství sklizené cukrové řepy a vyrobeného cukru zaostalo za plánovanými hodnotami, některé kvalitativní parametry dosáhly výborných výsledků a potvrdily tak celkovou pozici českého řepářství a cukrovarnictví v rámci celé Evropy, tedy nejenom v EU (MZe, 2015b). Česká republika je v komoditě cukr jako v jedné z mála komodit soběstačná a dokonce proexportní. V ČR se v roce 2015 vyrobilo téměř 600 tisíc tun cukru. Kvóta cukru pro ČR je 372 tisíc tun, což zhruba odpovídá roční spotřebě ČR

(CHALUPNÝ, 2015). Do ČR bylo dovezeno celkem 130,3 tis. tun cukru. Trend růstu vývozu cukru pokračoval, i když v menším množství. Došlo ke zvýšení vývozu cukru do Německa, Maďarska a Polska, naopak do Slovenska a Rakouska vývoz poklesl (MZe, 2015b).

Podle CHALUPNÉHO (2015) je cukrovka plodina s velkým potenciálem, který se v posledních letech daří našim pěstitelům postupně naplňovat. Jako taková na naše pole patří a po překonání cenové krize bude snad patřit i nadále.

V podmínkách ČR jde v současnosti o komoditu s dlouhodobou tradicí, zkušenostmi pěstitelů a regionálně vhodnými podmínkami pěstování. Zároveň trh s biopalivy představuje další příležitost pro rozvoj pěstování cukrové řepy. Na druhou stranu je třeba počítat s riziky, která představují zejména rozhodnutí zahraničních vlastníků cukrovarů a lihovarů (MZe, 2016b).

V Evropě jsou významné rozdíly v podpoře této komodity a navozuje se tak nerovný konkurenční boj mezi jednotlivými státy. Pro nás je smutným faktem, že nejnižší podpora cukrovky je právě v ČR, a to na úrovni zhruba 280 EUR na hektar, zatímco v ostatních zemích využívají pěstitelé podpory až 600 EUR na hektar (CHALUPNÝ, 2015).

Brambory

Brambory představují nedílnou součást jídelníčku většiny obyvatel České republiky. Ta sice nepatří celkovou roční spotřebou konzumních brambor na jednoho obyvatele (cca 70 kg) ke státům s největší spotřebou, jako je tomu třeba v případě Irsko, Velké Británie, či Polska, ale úroveň spotřeby se může řadit mezi takové bramborářsky vyspělé země, jako jsou Nizozemí a Německo (BROŽKOVÁ, 2001).

Tabulka č. 6: Struktura celkové produkce brambor v ČR v roce 2015

	Zemědělský sektor (ha)	Domácnosti (ha)	Průměrný výnos (t/ha)	Celková sklizeň (t)
Brambory rané	946	1 233	17,29	37 675
Brambory ostatní	18 911	4 780	21,77	515 712
Brambory sadbové	2 823	-	18,05	50 961
Brambory celkem	22 681	6 013	21,06	604 348

Zdroj: ČSÚ (2015)

Z tabulky č. 6 je patrné, že brambory se v roce 2015 v České republice pěstovaly na 28 694 ha, přičemž v zemědělském sektoru zaujímaly plochy brambor 22 681 ha a v sektoru domácností 6 013 ha. Sklizeno bylo celkem 604 348 tun brambor, z toho 37 675 tun brambor raných, 515 712 tun brambor ostatních a 50 961 tun brambor sadbových (MZe, 2015b).

Rostoucí konkurenci na trhu EU, která se může projevit ve zvyšování dovozů a v riziku dalšího snižování české produkce, lze úspěšně čelit pouze zvýšením efektivnosti pěstování a využití potenciálu zvyšování domácí poptávky po regionální a ekologické produkci a efektivním řešením uvádění na trh (HLAVÁČEK et al., 2012).

Konzumní brambory neměly v rámci Společné zemědělské politiky EU nikdy zřízenou Společnou organizaci trhu a nebyly jim poskytovány žádné speciální podpory. Současná, nově stanovená podpora pro konzumní brambory je výsledkem několikaleté snahy o její ustanovení a je pro české pěstitele konzumních brambor významným přínosem (MZe, 2016b).

Naopak brambory pro výrobu škrobu měly v rámci SZP EU Společnou organizaci trhu se škrobem a v této souvislosti jim byly poskytovány finanční podpory. Na tyto podpory, po jejich ukončení v rámci Společné zemědělské politiky, navázala národní podpora v souvislosti se zvláštním systémem pěstování brambor pro výrobu škrobu, šetrném k životnímu prostředí. Na tuto podporu, která byla již také ukončena, navazuje stávající podpora v rámci citlivých komodit (MZe, 2016b).

Podle CHLANA a KRÁLÍČKA (2015) mohou pěstitelé brambor využít dotace na projekty z Programu rozvoje venkova na období 2014–2020, konkrétně z operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků. V této výzvě je možné podávat projekty na výstavbu a rekonstrukce skladů brambor, včetně klimatizace, naskladňovacích, třídících a vyskladňovacích linek, dále i na nákup speciálních strojů pro pěstování brambor. V podstatě lze říci, že tato dotace je obecně vyhrazena pro podporu pěstování citlivých komodit, kam lze brambory jednoznačně zařadit.

Za předpokladu pěstování vhodných odrůd, uplatnění vhodné regionální alokace a agrotechniky, kapacitního i technologického rozvoje skladování a propojení v celé vertikále se tak může jednat do budoucna o ekonomicky stabilizující komoditu (HLAVÁČEK et al., 2012). Pro zachování pěstování brambor bude v příštích letech rozhodující rentabilita produkce a její stabilita, skutečně dosažený zisk z hektaru, který je zejména v horších sezonách přímo ovlivněn prodejní cenou. Na dlouhodobé zachování rozměru našeho bramborářství bude mít

podstatný vliv úrovně úspěšnosti pěstitelů brambor při získávání investičních a pěstitelských podpor (CHLAN, KRÁLÍČEK, 2015).

Olejniny

Olejniny reprezentují z botanického hlediska široký počet druhů náležejících do různých rodů a čeledí. Celosvětově, vlivem osvěty a tím i změn stravovacích návyků, vzrůstá spotřeba rostlinných tuků pro jejich vysokou dietetickou hodnotu, pro tvorbu části energie a zlepšení resorpce vitamínů A, D, E, K (PRUGAR, 2008).

TICHÁ a VYZÍNOVÁ (2006) uvádějí, že většina olejin se používá na výrobu oleje pro potravinářské nebo technické účely. Jako krmné komponenty se používají hlavně vedlejší produkty olejářského průmyslu, pokrutiny a extrahované šroty, které slouží jako bílkovinná komponenta krmných směsí. Použití celých semen není příliš časté. Olejniny mohou sloužit také jako pícniny nebo pro zelené hnojení.

Podle PRUGARA (2008) je v Evropě pěstováno 58 druhů různých olejin, z čehož nejvýznamnějšími jsou řepka, slunečnice, oliva, sója, bavlník a len. V České republice jsou olejniny druhou nejpěstovanější skupinou plodin s celkovou osevní plochou kolísající v současné době okolo 400 tisíc hektarů, která se během posledních 20 let čtyřnásobně zvětšila.

Olejniny totiž patří mezi významné exportní komodity se stabilní poptávkou na vnějších trzích. V posledních letech se opět zvyšuje produkce českého máku, která nachází uplatnění z přibližně 90 % právě na zahraničních trzích (MZe, 2016b).

V roce 2015 byly olejniny v České republice sklizeny ze 446,0 tis. ha. Meziročně plocha olejin poklesla o 4 %. Kvůli poklesu ploch olejin i kvůli nižšímu průměrnému výnosu dosáhla produkce nižšího výsledku, celkem bylo v roce 2015 sklizeno 1 355,0 tis. t olejin. Pokles byl zaznamenán u všech olejin kromě máku a sóji. Na celkové výši sklizňových ploch se nejvíce podílela řepka olejná s 366,2 tis. ha, následoval mák, slunečnice a hořčice na semeno (MZe, 2015b).

V současné době je produkce olejin, konkrétně řepky spojena se snižováním podpor a zpřísnění podmínek pro jejich získání. Např. v Programu rozvoje venkova, jsou podporovány spíše citlivé komodity jako jsou brambory, zelenina a ostatní méně pěstované komodity (léčivé, aromatické a okrasné plodiny) (MZe, 2016a).

Luskoviny

Podle TICHÉ a VYZÍNOVÉ (2006) jsou luskoviny pěstovány především pro krmné účely a jen v menší míře jako potravina. Jako krmivo se využívají suchá semena i celé rostliny (často ve směskách s obilninami) k zelenému krmení, silážování nebo sušení. Pro výživu lidí se využívají suchá nebo nezralá semena, případně nezralé plody (zelené fazolové lusky). Z pěstitelského hlediska jsou ceněny pro svoji vysokou předplodinovou hodnotu.

Pěstování luskovin má v ČR dlouhodobou tradici, v posledních letech se ale jejich plochy převážně snižovaly. V České republice došlo v posledních dvaceti letech k výraznému poklesu osevních ploch zrnových luskovin, který za posledních deset let dosáhl více než 50 %. V ČR je v současné době pěstováno jen několik druhů luskovin. Jedná se zejména o hrách setý a v menších objemech i o sóju a lupinu (MZe, 2015b).

Hlavním důvodem, který měl vliv na snižování ploch luskovin je nízká míra rentability pěstování a nízká konkurenceschopnost v oblasti importu sójových pokrutin z amerického kontinentu. Na tuto skutečnost reagovala i nová Společná zemědělská politika (SZP), která pro období let 2015–2020 mění podstatným způsobem podobu podpor. Česká republika se rozhodla poskytnout tuto podporu pro řadu citlivých komodit, mezi které patří i proteinové plodiny. V ČR se konkrétně jedná o hrách, bob, lupinu, sóju, vojtěšku, jetel nebo směsi uvedených plodin a jejich směsi s obilninami (MZe, 2015b).

2.2 NÁKLADY NA ŽIVOČIŠNOU A ROSTLINNOU VÝROBU

Stanovení nákladů a výnosů podniku je velice důležitou součástí podnikového řízení. Tyto informace jsou zásadní pro řešení základních funkcí v podniku a také pro rozhodování, zda do daného podniku investovat či nikoliv.

Zemědělský podnikatel by také měl mít dostatečné znalosti o zemědělské ekonomice, která využívá principů klasické ekonomie při řešení problémů v zemědělství. Každý podnikatel se snaží maximalizovat své zisky, avšak bez potřebných znalostí je to nemožné. Je potřeba, aby zemědělec znal rozmanitost rostlin, způsob pěstování v určité oblasti, tak aby pěstování dané rostliny bylo rentabilní. To samé platí v živočišné výrobě, zemědělec by měl mít dostatečné

znalosti o daném plemeni a způsobu chovu tak, aby minimalizoval náklady na jednotku spotřebovaného krmiva (RANE, DEORUKHKAR, 2007).

CIRIACY-WANTRUP (1941) uvádí, že zemědělské podniky jsou od ostatních podniků odlišné, mají svá specifika. Výroba je nejčastěji rozdělena na rostlinnou a živočišnou, avšak tyto výroby jsou navzájem propojené a nelze tak jednoznačně přiřadit náklady různým objemům produkce. Je potřeba tyto náklady dostatečně analyzovat a správně přiřadit k dané produkci.

Dalším velmi častým specifickým znakem zemědělských podniků je využívání dotací. Otázkou zůstává, zda je v dnešní době podnik schopný přežít i bez těchto finančních podpor.

2.2.1 ZÁKLADNÍ POJMY

Náklady

Náklady jsou nezastupitelnou složkou v každém ekonomickém systému. Jsou důležitým nástrojem řízení a vznikají při dosahování podnikových cílů, konkrétně při výrobě produktů a poskytování služeb, a jsou oceněné v peněžních jednotkách (SYNEK, KISLINGEROVÁ, 2015).

Dle POLÁČKOVÉ (2010) jsou náklady vyjádřením spotřeby majetku, včetně opotřebení dlouhodobého majetku, živé práce (mzdy) a cizích služeb nakoupených od jiných podniků. Náklady je nutné odlišit od peněžních výdajů, které představují úbytek peněžních fondů podniku (stavu hotovostí, peněz na účtech v bance) bez ohledu na účel jejich použití.

Výkony

KRUTINA (2012) definuje výkony jako jednotlivé druhy výrobků, prací nebo služeb. Pro potřeby sestavení kalkulace nákladů je nutné zjišťovat náklady, ale i produkci výrobků, prací nebo služeb z účelového hlediska podle jednotlivých úseků činnosti – výkonů.

Výnosy

Výsledkem činnosti podniku jsou výrobky nebo služby. Peněžním oceněním souboru realizovaných výrobků a služeb za určité období jsou výnosy podniku, a to

bez ohledu na to, zda v tomto období došlo k jejich úhradě. Tím se odlišují od peněžních příjmů, kde dochází k připsání peněžních prostředků na bankovní účet. Hlavními výnosy výrobního podniku jsou tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (SYNEK, KISLINGEROVÁ, 2015).

Výrobní (provozní) režie zahrnuje nákladové položky související s řízením a obsluhou výroby, které nelze stanovit přímo na kalkulační jednici. Patří sem především režijní mzdy, opotřebení nástrojů, spotřeba energie, náklady na opravy apod. (SYNEK, 2007).

Správní režie představuje náklady související s řízením a správou podniku jako celku. Příkladem jsou odpisy správních budov, platy řídicích zaměstnanců, poštovní a telefonní poplatky, pojištění aj. (STRAPÁK, 2013).

Kalkulační jednice

Kalkulační jednicí se podle KRUTINY (2012) rozumí výkon určitého druhu, popř. i jakosti, objemově vymezený určitou, obvykle naturální jednotkou výkonu (jednotkou množství, hmotnosti, plochy, objemu, času, délky apod.). Výchozími údaji při kalkulaci nákladů jednotlivých výrobků jsou náklady přepočtené na jednotku výroby (1 ha v rostlinné výrobě, 100, resp. 1 000 KD v živočišné výrobě).

Výsledek hospodaření podniku

Rozdíl mezi výnosy a náklady podniku za určité období tvoří hospodářský výsledek podniku. Jsou-li výnosy vyšší než náklady, označujeme je jako zisk, jsou-li výnosy nižší než náklady, označujeme jako ztrátu. Zisk je základním motivem podnikání a tím i hlavním kritériem pro rozhodování (SYNEK, KISLINGEROVÁ, 2015). Výkaz, který zachycuje výnosy, náklady a hospodářský výsledek podniku se nazývá výkaz zisku a ztráty, zkráceně výsledovka (SYNEK, 1997).

Kalkulační vzorec

Podle KRUTINY (2012) se náklady kalkulují podle určité osnovy, která se nazývá kalkulačním vzorcem. Kalkulační vzorec určuje, v jaké struktuře nákladových položek mají být náklady u jednotlivých výkonů zjišťovány.

2.2.2 ČLENĚNÍ NÁKLADŮ

Předpokladem účinného řízení nákladů je jejich podrobnější rozčlenění. Členění nákladů musí být účelné a mít vztah k řešení určitého problému. Náklady by měly být přiřazeny danému místu, výkonu a časovému období, s nímž souvisí (BOHÁČKOVÁ et al., 2004).

Podle RANE a DEORUKHKAR (2007) je toto rozčlenění důležité nejen při rozhodování o úrovni produkce daného podniku, ale také pro získání informací o nákladech, které se vztahují k jednotlivým vynaloženým výdajům.

Náklady můžeme dělit následovně:

1) podle vzniku

- **Prvotní náklady (externí)**, představují vstupy do zemědělských podniků z resortu zemědělství, jako je např. spotřeba nakoupeného materiálu, přepravné, nájemné, energie, práce a služby spojené s opravami a udržováním majetku, mzdové a ostatní osobní náklady, včetně sociálního a zdravotního pojištění pracovníků, odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (účetní odpisy), finanční náklady (např. úroky) (POLÁČKOVÁ, 2010).

- **Druhotné náklady (interní)**, představují interní převody a vznikají jako důsledek vztahů mezi vnitropodnikovými útvary. Do druhotných nákladů lze zařadit spotřebu vlastních osiv, hnojiv, krmiv a režijní náklady (BOHÁČKOVÁ et al., 2004).

2) podle oblasti vzniku (KRUTINA, 2012)

- **Provozní náklady** jsou vynaloženy na získání provozních výnosů. Provozní výnosy zahrnují spotřebu materiálu a energie, služby, osobní náklady, daně a poplatky, odpisy a ostatní provozní náklady.

- **Finanční náklady**, které představují finanční operace uskutečněné podnikatelským subjektem. Finanční náklady zahrnují prodané cenné papíry a vklady, úroky, daň z příjmů za běžnou činnost a ostatní finanční náklady.

- **Mimořádné náklady**, které se objevují výjimečně a jsou spojeny s mimořádnými situacemi v podniku, např. likvidace kalamit.

3) podle kalkulačního členění nákladů, které spočívá v přiřazování nákladů k určitému výkonu

- **Přímé náklady**, které přímo souvisí s určitým druhem výkonu (suroviny, základní materiál, polotovary, výrobní obaly) (SYNEK, 2007).

- **Nepřímé náklady**, které není možné přiřadit jen k jednomu druhu výkonu. Tyto náklady zabezpečují výrobu a chod podniku jako celek a nevztahují se přímo k produkci (např. spotřeba administrativního materiálu, odměna vedoucích pracovníků, odpisy administrativní budovy, odpisy a opravy traktorů, kombajnů, nákladních automobilů apod.) (STRAPÁK, 2013).

4) podle závislosti na objemu prováděných výkonů lze rozlišit dvě základní skupiny nákladů

- **Variabilní náklady** se vztahují k nákladům na vstupy, které jsou využity ve výrobním procesu a které se mění v závislosti na objemu produkce (RANE, DEORUKHKAR, 2007).

- **Fixní náklady**, které jsou nezávislé na úrovni produkce, resp. s rostoucí nebo klesající produkcí nedochází ke změně jejich výše. Příkladem fixních nákladů jsou např. odpisy, nájemné, daň z nemovitosti a administrativní náklady (STRAPÁK, 2013).

2.2.3 KALKULACE NÁKLADŮ

SYNEK, KISLINGEROVÁ (2015) uvádějí, že kalkulace nákladů jsou základními nástroji výrobního řízení nákladů. Kalkulace nákladů spočívá v přiřazování jednotlivých nákladových položek k určitému výkonu. Toto účelové třídění nákladů je rozhodující pro zajišťování hospodárnosti výroby jednotlivých výrobků, vnitropodnikových útvarů (středisek) i celého podniku.

Podle HAHNA (1996) je analýza nákladů pro podnik mimořádně cenným nástrojem. Zaměřuje se mimo jiné na identifikaci cílů, postupů a možností, pomocí kterých má být stanovených cílů dosaženo. Zkoumá také i dopady jednotlivých možností, jelikož hlavním cílem podniku je dosažení stanovených cílů s co nejmenšími náklady.

Druhy nákladových kalkulací podle SYNKA (2007):

- a) **předběžná kalkulace** představuje ukládání úkolů v oblasti plánovatelných nákladů pro budoucí provádění výkonů,
- b) **výsledná kalkulace** se sestavuje na základě skutečných nákladů a skutečné produkce, má význam pro následnou kontrolu hospodárnosti.

Charakteristika kalkulačních metod v zemědělství

Kalkulační metodou se rozumí přehled jednotlivých položek nákladů a jejich úhrnu na kalkulační jednici. Jejím úkolem je stanovit náklady na jednotlivé výrobky (kalkulační jednice) (SYNEK, 1997).

Podle KAVANA (2002) kalkulace slouží ke stanovení hospodárnosti podniku. Sama o sobě však hospodárnost nezaručuje, slouží jen jako výchozí základna pro její dosažení.

Kalkulační metody se člení následovně (SYNEK, 2007):

1. Kalkulace dělením

- prostá kalkulace,
- stupňovitá kalkulace dělením,
- kalkulace dělením s poměrovými čísly.

2. Kalkulace přírážkové

3. Kalkulace ve sdružené výrobě

- zůstatková (odečítací) metoda,
- rozčítací metoda.

4. Kalkulace rozdílové

- metoda standartních nákladů,
- metoda normová.

Vzhledem k tomu, že zemědělská výroba je ve většině svých úseků výrobou sdruženou, budou podrobněji rozepsány metody právě sdružené výroby.

Metoda odečítací (zůstatková)

Podle KRUTINY (2012) se metoda odečítací (zůstatková) použije tehdy, když jeden z výrobků je považován za hlavní a ostatní výrobky za vedlejší. Metoda spočívá v tom, že od celkových nákladů výkonu se odečtou vedlejší výrobky oceněné prodejními nebo vnitropodnikovými cenami a zůstatek se považuje za náklady hlavního výrobku.

Tato metoda se používala, a ještě používá v zemědělských podnicích na mnoha úsecích rostlinné a živočišné výroby z důvodu její jednoduchosti, např. při kalkulaci obilnin (hlavní výrobek zrna, vedlejší výrobek sláma), dojníc (hlavní výrobek mléko a tele, vedlejší výrobek mrva a močůvka), mladých zvířat a zvířat ve výkrmu (hlavní výrobek hmotnostní, příp. vzrůstový přírůstek, vedlejší výrobek chlévská mrva a močůvka) (POLÁČKOVÁ, 2010).

Metoda rozčítací

Tato metoda se využívá, nelze-li sdružené výrobky rozdělit na hlavní a vedlejší (např. ve mlýnech různé druhy mouky). Náklady se rozpočítávají na jednotlivé výrobky pomocí koeficientů. Hlavním determinantem určujícím výšku rozpočítavacích koeficientů může být vnitropodniková cena produkce a její množství v měrných jednotkách, dále poměr hodnot produkce jednotlivých výrobků k celkové produkci, nebo mohou být stanovené i fixně na základě kvalifikovaného odhadu (STRAPÁK, 2013).

Kalkulace nákladů v živočišné výrobě

POLÁČKOVÁ (2010) uvádí, že smyslem kalkulace v živočišné výrobě je schopnost vyjádřit vynaložené náklady jak na chované zvíře v každé fázi chovu, tak na produkty neživé povahy (mléko, med, vejce atd.). Protože v živočišné výrobě dochází ke značnému pohybu (meziprojektu) mezi různými kategoriemi zvířat, je nutné podchytit tento pohyb jak po stránce nákladové, tak naturální.

Do nákladů jednotlivých kategorií zvířat se započítávají všechny náklady spojené s jejich chovem, a to od zařazení do dané kategorie až do jejich převodu do další kategorie nebo do jejich vyřazení z chovu, resp. do času jejich realizace (prodeje) (STRAPÁK, 2013).

Pro stanovení nákladu na jednotlivé komodity se využívá kalkulační vzorec pro živočišnou výrobu.

Kalkulační vzorec a náplň jednotlivých položek v živočišné výrobě (POLÁČKOVÁ, 2010):

- 1 Nakoupená krmiva a steliva 501
- 2 Vlastní krmiva a steliva 613 MD
- 3 Léčiva a desinfekční prostředky 501
- 4 Ostatní přímý materiál 501 a 613 MD
- 5 Ostatní přímé náklady a služby 502, 503, 555, 562 a účty skupiny 51, 53, 54
- 6 Pracovní náklady celkem účty skupiny 52
- 7 Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku 551
- 8 Odpisy dospělých zvířat (dříve základního stáda) 551
- 9 Náklady pomocných činností náklady vnitropodnikového účetnictví
- 10 Výrobní režie náklady vnitropodnikového účetnictví
- 11 Správní režie náklady vnitropodnikového účetnictví
- 12 Náklady celkem (položka 1 až 12)

Kalkulace nákladů v rostlinné výrobě

Podle POLÁČKOVÉ (2010) se do nákladů na příslušnou plodinu obecně zahrnují všechny náklady na pěstování počínaje podmínkou půdy a konče náklady na sklizeň a posklizňovou úpravu, včetně uložení plodiny do skladu. K nákladům na neskladované plodiny patří i náklady spojené s prodejem plodiny, tj. především odvoz odběrateli. Při sledování a kontrole hospodárnosti se kalkulují vlastní náklady na 1 ha plochy tak, že vlastní náklady sledovaných výkonů se vydělí osevní nebo sklizňovou plochou v hektarech. Vlastní kalkulační jednicí výrobku v RV je obvykle 1 t za rok (mohl by být i 1 kg), u některých druhů zeleniny nebo ve školkařství lze kalkulovat náklady na 1 ks. Pro stanovení nákladů se využívá kalkulační vzorec pro rostlinnou výrobu.

Kalkulační vzorec a náplň jednotlivých položek v rostlinné výrobě (POLÁČKOVÁ, 2010):

- 1 Nakoupená osiva a sadba 501
- 2 Vlastní osiva a sadba 613 MD
- 3 Nakoupená hnojiva 501
- 4 Vlastní hnojiva 613 MD
- 5 Prostředky ochrany rostlin 501
- 6 Ostatní přímý materiál 501 a 613 MD
- 7 Ostatní přímé náklady a služby 502, 503, 555, 562 a účty skupiny 51, 53, 54
- 8 Pracovní náklady celkem účty skupiny 52
- 9 Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku 551
- 10 Náklady pomocných činností náklady vnitropodnikového účetnictví
- 11 Výrobní režie náklady vnitropodnikového účetnictví
- 12 Správní režie náklady vnitropodnikového účetnictví
- 13 Náklady celkem položka 1 až 12

2.3 FINANČNÍ PODPORA ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ

2.3.1 CO JSOU DOTACE?

Pojem dotace je v dnešní době velmi rozšířený, avšak ne každý zná jeho opravdový význam či definici.

Za dotaci se podle Zákona o účetnictví považují bezúplatná plnění, která se poskytují přímo nebo zprostředkovaně, poskytnutá podle zvláštních předpisů ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, Národního fondu, ze státních fondů nebo z rozpočtu územních samosprávných celků na stanovený účel.

Podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, se dotací rozumí peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel.

VALDER (2008) uvádí dotaci jako finanční podporu ve formě převedení zdrojů účetní jednotce při stanovených podmínkách.

Podle vládní finanční statistiky a systému národních účtů odpovídá užší definici dotace běžný a nenárokový transfer finančních prostředků, který poskytuje vláda vybraným podnikům a jeho velikost se určuje na základě úrovně produkce nebo činností či na základě množství a hodnoty vyprodukovaného zboží a služeb.

V širším smyslu slova se pak za dotaci považuje jakákoliv platba či poskytnutá daňová výhoda, která se poskytuje za podmínek stanovených v zákoně nebo nařízení (NOVOTNÍKOVÁ, 2005).

Je potřeba zmínit, že v České republice jsou vypláceny i nárokové transfery, a to formou přímých plateb.

Ať už je pojem dotace definován jakýmkoliv způsobem, jedno je jisté – jedná se o poskytování peněžních prostředků, které jsou ve většině případů financovány z fondů Evropské unie.

Strukturální fondy Evropské unie

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony (STRUKTURÁLNÍ FONDY, 2016).

Finanční prostředky na strukturální politiku se čerpají z pěti strukturálních fondů:

- Evropský fond pro regionální rozvoj
- Evropský sociální fond
- Fond soudržnosti
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
- Evropský námořní a rybářský fond

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF)

WOKOUN (2007) uvádí, že ERDF pomáhá snižovat rozdíly mezi životní úrovní různých regionů a pomáhá omezovat zaostávání nejproblematictějších regionů. ERDF dále poskytuje podporu pro ekonomický rozvoj se zvláštní pozorností věnovanou inovacím a podnikání, dále rozšíření a modernizaci dopravní, telekomunikační a energetické sítě a v neposlední řadě ochranu životního prostředí.

Evropský sociální fond (ESF)

Podle NOVOTNÍKOVÉ (2005) ESF pomáhá snižovat nezaměstnanost podporou zaměstnanosti, podnikání, rovných příležitostí a investic do lidských

zdrojů. Podporovány jsou projekty, jako např. zlepšení kvality a přístupnosti institucí na trhu práce, vzdělávacích systémů a služeb sociální péče, zvýšení investic do lidského kapitálu a zlepšení úrovně vzdělání (WOKOUN, 2007).

Fond soudržnosti (FS)

Jinak také Kohezní fond, je na rozdíl od strukturálních fondů určen na podporu rozvoje chudších států, nikoli regionů. Nejdůležitějšími prioritami jsou projekty se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (např. transevropské sítě – železniční a námořní doprava), dále investice na ochranu životního prostředí a na oblast energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie (WOKOUN, 2007).

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)

EAFRD slouží k financování celé zemědělské politiky, dále pomáhá chránit spojení mezi zemědělstvím a půdou, zlepšuje a podporuje konkurenceschopnost zemědělství jako klíčové aktivity ve venkovských oblastech, chrání a zlepšuje životní prostředí a krajinu (NOVOTNÍKOVÁ, 2005).

Evropský námořní a rybářský fond (EMFF)

Je to finanční nástroj na podporu rybolovu, který spadá do společné rybářské politiky EU. Financuje aktivity týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu (např. odbahňování rybníků), investice na modernizaci zpracovatelského průmyslu, modernizace plavidel, podpory likvidace už nedostačujících plavidel, zlepšování akvakultury apod. (STRUKTURÁLNÍ FONDY, 2016)

Společná zemědělská politika

Evropská unie podporuje rozvoj zemědělství a venkova prostřednictvím společné zemědělské politiky. Jejím cílem bylo již od počátku zvýšit produktivitu zemědělství, zajistit tak soběstačnost, a přitom udržet cenu zemědělských produktů na přijatelné úrovni. Rovněž měla zabránit odlivu obyvatel venkovských oblastí do měst (NOVOTNÍKOVÁ, 2005).

Evropská zemědělská integrace je založena na třech základních principech společné zemědělské politiky (VOŠTA, 2010):

- Princip jednotného trhu, který představuje volný pohyb zemědělských produktů mezi jednotlivými členskými státy.
- Princip preference Společenství zahrnuje přednost odbytu ze společného trhu produktům vyrobeným v členských zemích.
- Princip finanční solidarity představuje financování zemědělské politiky členskými státy tedy ze společného rozpočtu.

Společná zemědělská politika Evropské unie již v současné době zásadním způsobem ovlivňuje hospodaření zemědělců v České republice. Jejím základem je společný trh se zemědělskými výrobky a systém cenových podpor a subvencí (VOŠTA, 2010).

Kontrola podmíněnosti

Podle BENNETTA (2006) kontrola podmíněnosti (z anglického Cross-compliance) představuje povinnost pro zemědělce udržovat půdu v „dobrém zemědělském a environmentálním stavu (DZES)“ a zároveň dodržovat „povinné podmínky na hospodaření (PPH)“, pokud farmáři chtějí na půdu pobírat dotace.

Jedná se o dodržování povinných požadavků v oblasti Životní prostředí, změna klimatu a dobrý zemědělský a environmentální stav půdy, Veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin a Dobré životní podmínky zvířat (MZe, 2015a).

Aby požadavky byly dodržovány, spojily se s vyplácením přímých plateb. Kontrola podmíněnosti v kontextu SZP vytyčuje environmentální a další standardy (registrace, identifikace, welfare a zdraví zvířat), které zemědělci musí respektovat. V případě, že žadatel o dotace tyto podmínky nedodrží, může mu být snížena nebo, v krajním případě, neposkytnuta výplata dotací (ŠIMPACH, PECHROVÁ, 2013).

Struktura dotačních zdrojů v ČR

Dotační zdroje lze v České republice (ČR) rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu ČR do Evropské unie jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy (většinou částečně kofinancované ze státního rozpočtu ČR), které jsou vhodně doplněny národními dotačními

programy (plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR). Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský intervenční fond (MZe, 2016c).

Dotační politiku v České republice zajišťují zejména následující instituce:

- MZE – Ministerstvo zemědělství
- SZIF – Státní zemědělský intervenční fond
- PGRLF – Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství je podle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, vodní hospodářství, potravinářský průmysl a pro správu lesů, myslivosti a rybářství, mimo území národních parků. Ministerstvo zemědělství dále řídí Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci., Státní veterinární správu České republiky, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Českou plemenářskou inspekci, Státní pozemkový úřad a Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv a ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem provádí opatření společných organizací trhů Evropské unie, přímé platby, národní doplňkové platby k přímým podporám, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova.

Státní zemědělský intervenční fond

Státní zemědělský intervenční fond byl zřízen zákonem č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu, je právnickou osobou se sídlem v Praze, akreditovanou platební agenturou – zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů a náleží do působnosti Ministerstva zemědělství.

Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) je tvořen centrálním pracovištěm a 7 regionálními odbory – Praha, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno, Olomouc a Opava.

SZIF administruje a kontroluje následující platby:

- Přímé platby (PP)
- Program rozvoje venkova (PRV) 2007–2013 / 2014–2020

- Společná organizace trhu (SOT)
 - rostlinné komodity
 - živočišné komodity
 - vývozní a dovozní licence, záruky
- OP Rybářství (OPR) 2007–2013 / 2014–2020
- Národní dotace
- Značky kvalitních potravin KLASA a Regionální potravina

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

Významnou roli plní PGRLF prostřednictvím podpor pojištění hospodářských zvířat a plodin, pojištění produkce školek s produkcí sadebního materiálu lesních dřevin a pojištění lesních porostů. V současné době zahrnuje nabídka podpůrných programů PGRLF patnáct programů určených pro zemědělské prvovýrobce, zpracovatele zemědělské produkce a podnikatele v oblasti zpracování dřeva a lesního hospodářství. Vedle primárních podpor ve formě subvence částí úroků z komerčních úvěrů je dnes poskytována přímá podpora pojištění či nákupu zemědělské půdy, podpora ve formě úvěrů poskytnutých PGRLF a podpora ve formě zajištění úvěrů (PGRLF, 2016).

2.3.2 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA 2014-2020

Program rozvoje venkova na období 2014–2020 je realizován na základě několika nařízení Evropského parlamentu a Rady EU, na základě prováděcích nařízení Komise a dále na základě nařízení vlády ČR. Rok 2015 byl prvním rokem poskytování podpor v rámci nového Programu rozvoje venkova České republiky na programové období 2014–2020, který je nástrojem pro získání podpory poskytované Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (MZe, 2015b).

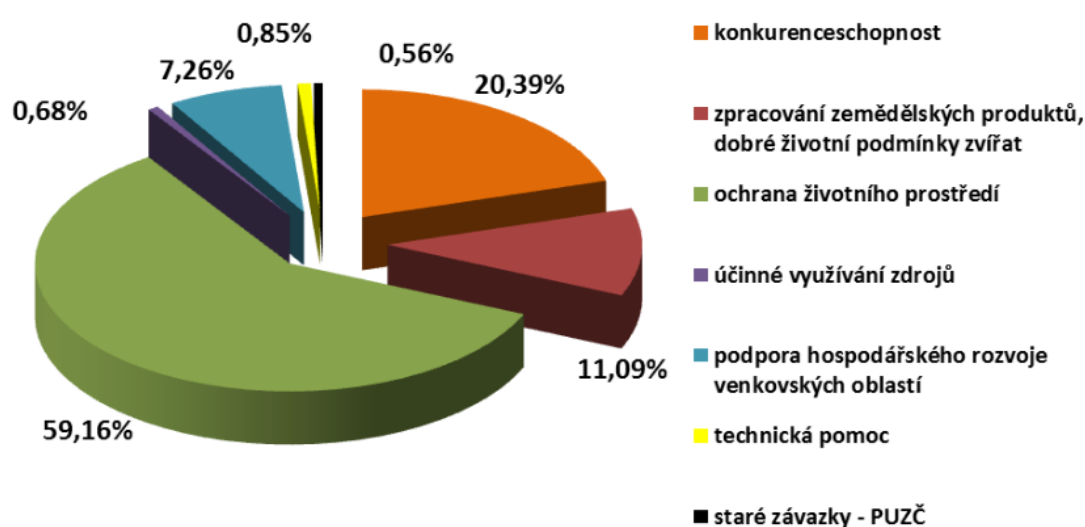
Díky Programu rozvoje venkova do českého zemědělství poputuje v příštích letech téměř 3,5 miliardy EUR (více než 96 miliard Kč). Z toho bude 2,3 miliardy EUR (62 miliard Kč) z unijních zdrojů a 1,2 milionů EUR (34 miliard Kč) z českého rozpočtu (MZe, 2016d).

Hlavním cílem programu je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření,

dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura. Program bude také podporuje diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem vytvářet nová pracovní místa a zvýšit hospodářský rozvoj (MZe, 2015b).

Předpokládané alokace finančních prostředků (v % vyjádření) do jednotlivých oblastí znázorňuje následující graf č. 2.

Graf č. 2: Předpokládané alokace finančních prostředků

Zdroj: SZIF (2016)

Rozdělení opatření, na které je možné čerpat finanční prostředky z Programu rozvoje venkova na období 2014–2020:

- M01 – Předávání znalostí a informační akce
- M02 – Poradenské, řídicí a pomocné služby pro zemědělství
- M04 – Investice do hmotného majetku
- M06 – Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti
- M08 – Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů
- M10 – Agroenvironmentálně-klimatická opatření
- M11 – Ekologické zemědělství
- M12 – Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě
- M13 – Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními

M14 – Dobré životní podmínky zvířat

M16 – Spolupráce

M19 – Podpora místního rozvoje na základě iniciativy LEADER (komunitně vedený místní rozvoj)

2.3.3 NÁRODNÍ DOTACE

Výhradně z národních zdrojů podporuje Česká republika prostřednictvím řady cílených programů celou řadu potřebných aktivit. Těmito dotačními programy přispívá stát k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru (MZe, 2016d).

Velký důraz se klade na prvky agroenvironmentálního charakteru (např. biologická a fyzikální ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin, budování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách), ale také na programy zaměřené proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat (např. Nákazový fond). Dále lze do národních podpor jednoznačně zařadit například podporu včelařství anebo udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat (MZe, 2016d).

2.3.4 PŘÍMÉ PLATBY 2015–2020

Přímé platby zaujímají největší podíl vyplácených finančních prostředků určených na dotace v zemědělství, jejich poskytování probíhá podle pravidel Společné zemědělské politiky EU (SZIF, 2016).

VOŠTA (2010) zdůrazňuje, že od roku 2009 jsou v České republice přímé podpory a další vybrané dotace vázány na plnění standardů v dobrém zemědělském a environmentálním stavu, dodržováním kritérií životního prostředí, zdraví obyvatel, dobrých životních podmínek zvířat a minimálních požadavků v rámci agroenvironmentálních opatření.

Přímé platby jsou pro období 2015–2020 zaměřeny především na šetrný přístup k životnímu prostředí pomocí režimu Greening, generační obměnu na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce a na podporu odvětví nebo regionů, které čelí určitým obtížím či jsou velmi důležité z hospodářského, sociálního nebo environmentálního hlediska (MZe, 2015b).

Přímé platby zahrnují následující opatření (SZIF, 2016):

- Jednotná platba na plochu (SAPS)
- Platba pro mladé zemědělce
- Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (Greening)
- Dobrovolná podpora vázaná na produkci
 - podpora na produkci brambor určených pro výrobu škrobu
 - podpora na produkci konzumních brambor
 - podpora na produkci chmele
 - podpora na produkci ovocných druhů s velmi vysokou pracností
 - podpora na produkci ovocných druhů s vysokou pracností
 - podpora na produkci zeleninových druhů s velmi vysokou pracností
 - podpora na produkci zeleninových druhů s vysokou pracností
 - podpora na produkci cukrové řepy
 - podpora na produkci bílkovinných plodin
 - podpora na chov telete masného typu
 - podpora na chov krávy chované v systému chovu s tržní produkcí mléka
 - podpora na chov bahnice nebo na chov kozy
- Přechnodné vnitrostátní podpory

System přímých plateb tvoří základní osu příjmů zemědělců v České republice. Přímé platby představují v průměru zhruba dvě třetiny celkových příjmů čerpaných z dotačních nástrojů Evropské unie (VOŠTA, 2010).

2.3.5 JEDNOTNÁ PLATBA NA PLOCHU ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS) zůstává i nadále nejvýznamnější složkou přímých plateb. Hlavním cílem SAPS je zabezpečit zemědělcům stabilní příjmy. Konkrétní podmínky poskytnutí této platby jsou uvedeny v nařízení vlády pro přímé platby č. 50/2015 Sb. v platném znění, které navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie (EU). Tato platba je poskytována výhradně z rozpočtu EU.

VOŠTA (2010, uvádí, že jednou ze základních podmínek pro poskytnutí této platby je dodržení minimální výměry, která činí nejméně 1 ha a musí být vedena v tzv. LPIS (veřejný registr půdy) nejméně od data podání žádosti do 31. srpna kalendářního roku, ve kterém žádá o platbu. Poskytnutí SAPS je mimo jiné podmíněno řádným obhospodařováním zemědělské půdy, dodržováním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu a povinných požadavků na hospodaření, které dohromady tvoří podmínky podmíněnosti (Cross-Compliance).

Dle Nařízení vlády pro přímé platby č. 50/2015 Sb.) může být žadatelem fyzická nebo právnická osoba, která v příslušném kalendářním roce podala žádost o jednotnou platbu na plochu. Fond poskytne žadateli platbu na zemědělskou půdu, na níž žadatel v příslušném kalendářním roce požádal a splnil podmínky pro poskytnutí jednotné platby na plochu zemědělské půdy. Žadatel o poskytnutí platby doručí Fondu žádost o její poskytnutí do 15. května příslušného kalendářního roku, a to na formuláři vydaném Fondem pro příslušný kalendářní rok v rámci jednotné žádosti. Výši plateb podle zveřejní Fond nejpozději do 30. listopadu příslušného kalendářního roku.

Podle Nařízení vlády pro přímé platby č. 50/2015 Sb. jsou platby poskytovány na:

- a) chmel,
- b) skot, ovce, kozy (dále jen „přežvýkavec“),
- c) chov ovcí, chov koz,
- d) chov krav bez tržní produkce mléka,
- e) zemědělskou půdu,
- f) brambory pro výrobu škrobu.

3. CÍL A METODIKA

3.1 CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce je posoudit vliv finančních podpor na hospodaření vybrané zemědělské obchodní společnosti a na základě zjištěných výsledků navrhnout změnu struktury hospodaření dle dostupnosti finančních podpor.

3.2 METODIKA ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ

Za účelem získání potřebných dat byl osloven zemědělský podnik X, který čerpá dotace z Evropské unie a národních zdrojů. Oslovený podnik se nachází ve Středočeském kraji, v řepařské výrobní oblasti a jeho výrobním zaměřením je smíšená výroba, zabývá se tedy rostlinou i živočišnou výrobou. V rámci rostlinné výroby se podnik zaměřuje na pěstování obilovin, olejnin, okopanin a píce. V živočišné výrobě se podnik věnuje převážně chovu dojených krav, vysokobřezích jalovic, telat a dále chovu prasat.

Na základě osobní konzultace byly získány účetní a ekonomické podklady vybraného zemědělského podniku, které byly doplněny informacemi z Ministerstva Zemědělství a Státního zemědělského intervenčního fondu. Výchozím zdrojem informací je také legislativa, konkrétně zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů a nařízení vlády.

Období šetření bylo prováděno v roce 2016 a 2017. Získaná data jsou shromážděna z předešlých 3 let, tedy roku 2014, 2015 a 2016.

3.3 METODIKA ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ

Na základě získaných dat byla provedena analýza využívaných finančních podpor ve vybraném zemědělském podniku, která zahrnovala zpracování přehledu jednotlivých podpůrných prostředků čerpaných daným zemědělským podnikem. Dále byly analyzovány náklady na jednotlivé komodity živočišné a rostlinné výroby. Pro stanovení nákladů na rostlinnou výrobu byl použit kalkulační vzorec, díky kterému byly zjištěny náklady na jeden hektar pěstované plodiny. Pro stanovení nákladů v živočišné výrobě byl použit kalkulační vzorec s přepočtením nákladů na 100 krmných dní. Následně byly náklady porovnány s odpovídajícími výnosy bez

využití dotací a poté s obdržnými dotacemi. Při analýze dat bylo použito běžných statistických metod.

Informace získané od vedení podniku za rok 2014, 2015 a 2016:

- celková výměra obhospodařované půdy,
- počty hospodářských zvířat chovaných v jednotlivých kategoriích,
- přehled o výrobě a zpeněžování mléka,
- přehled o přijatých dotacích,
- rozvaha,
- výkaz zisku a ztráty,
- výkaz zisku a ztráty za jednotlivé komodity,
- struktura pěstovaných zemědělských plodin a jejich výnosy,
- výkaz o sklizni zemědělských plodin,
- obrat stáda.

4. VÝSLEDKY A DISKUZE

4.1 CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÉHO PODNIKU

Název sledovaného podniku je uveden pod anonymním názvem podnik X. Tento podnik se nachází ve Středočeském kraji, v okrese Kutná Hora. Hlavním předmětem podnikání je zemědělství a lesnictví včetně prodeje nezpracovaných zemědělských a lesnických výrobků za účelem zpracování nebo prodeje. Mezi další činnosti, které podnik provozuje patří například hostinská činnost, masérské služby, opravy silničních vozidel, komplexní rehabilitační péče, silniční motorová doprava, činnost účetních poradců, ošetřování rostlin a rostlinných produktů.

Umístění podniku spadá do povodí řeky Doubravky. Území leží v mírně teplé oblasti, v klimatickém okrsku mírně teplém, mírně suchém, převážně s mírnou zimou. Průměrná roční teplota je 8,2 °C, průměrné roční srážky v dlouhodobém horizontu činí 590 mm. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 250 do 340 m n.m. Zemědělská výroba je rozdělena do několika středisek. Celkem má podnik 92 zaměstnanců, z toho 10 jich pracuje v administrativě.

Výrobním zaměřením podniku je smíšená výroba. Celková obhospodařovaná výměra podniku k 31. 12. 2016 činila 3 144 ha zemědělské půdy, z toho je 3 122 ha orné půdy. V rostlinné výrobě se zemědělský podnik X zaměřuje na pěstování pšenice, ječmene, kukuřice na zrno, píce a řepky olejné. Podnik se zabývá mimo jiné pěstováním cukrové řepy. Kromě orné půdy také obhospodařuje trvalé travní porosty. Rozdělení celkové výměry pěstovaných komodit uvádí tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Celková výměra pěstovaných rostlinných komodit k 31. 12. 2016

Druh plodiny	Výměra (ha)
Pšenice	1135,03
Ječmen	438,42
Kukuřice na zrno	252,65
Luskoviny	20,32
Cukrovka	328
Řepka	472,89
Ostatní olejniny	8,73
Píce	465,9
Trvalé louky a pastviny	22,2

Zdroj: Vlastní šetření

V živočišné výrobě dominuje chov skotu a prasat. V rámci chovu skotu se zemědělský podnik orientuje na chov dojného skotu holštýnského plemene. Produkce mléka činí přibližně 3 800 000 litrů za rok s příjmy okolo 25 milionů Kč. Chov prasat je druhým nejdůležitějším zaměřením v živočišné výrobě. Podnik chová křížence, konkrétně plemen české bílé ušlechtilé a landrase, a to přibližně 4 588 ks prasat celkem, z toho 350 kusů prasnic s uzavřeným obratem stáda. Rozdělení počtů zvířat v jednotlivých kategorie uvádí následující tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Celkové počty chovaných zvířat k 31. 12. 2016

Kategorie zvířat	Počty ks
Dojnice	410
Jalovice nad 2 roky	59
Jalovice 1-2 roky	130
Jalovice 6 měsíců-1 rok	150
Jalovičky – telata do 6 měsíců	100
Selata do odstavu	320
Prasničky	144
Prasnice	350
Plemenní kanci	4
Ostatní prasata	3770

Zdroj: Vlastní šetření

Vzhledem k tomu, že chov dojného skotu a prasat je v poslední době v České republice ztrátový, je potřeba v daném podniku analyzovat, zda jsou tato odvětví rentabilní, či zda musí podnik využívat finančních podpor jako kompenzaci. V případě ztrátovosti je potřeba vyčíslit, z jakých zdrojů jsou tato odvětví dotována. V první řadě bude tedy provedena analýza veškerých finančních podpor, které podnik využívá a následně bude provedena analýza nákladů na jednotlivé komodity, která objasní důležitost čerpaných finančních podpor.

4.2. ANALÝZA FINANČNÍCH PODPOR PODNIKU

Dotačních titulů, které může podnik čerpat je mnoho, avšak ne vždy podnik splní podmínky pro jejich čerpání. Stejně jako se každý rok mění podmínky čerpání, mění se i počet a druh vypsaných výzev. Následující tabulka č. 9 znázorňuje seznam všech dotačních titulů, které podnik čerpal. Lze vidět jednoznačné rozdíly mezi sledovanými roky, a proto budou následně popsány právě tituly, kde byly rozdíly

největší – tedy SAPS, Nákazový fond u prasat, podpora cukrové řepy, Greening a dotace na sucho.

Tabulka č. 9: Využití dotačních titulů a jejich výše (v Kč)

Dotační titul	2014	2015	2016
SAPS	19 240 385,28	10 797 046,53	10 551 475,39
Školní závody	124 305	151 416	114 336
LFA	---	16 344,27	15 790,09
Kontrola užitkovosti	66 144,32	79 138,40	80 555,20
Nákazový fond – prasata	164 513	2 736 129	3 408 574
Mimořádné dotace – prasnice	---	---	1 460 009,88
Krávy s tržní produkcí mléka	---	1 436 499,19	1 412 833,89
Q CZ mléko	---	---	78 200
Snížení tepelného stresu dojníc	---	---	268 738
Diagnostika mastitid	---	---	58 925
Mimořádné dotace – krávy	---	---	839 355,22
Kompenzace z roku 2015	---	---	19 983,26
TOP UP RV	601 522,73	613 604,58	560 663,03
TOP UP ŽV	49 267,07	51 810,97	37 320,48
Pojištění RV	181 863	489 615	358 474,87
Pojištění ŽV	140 452	171 055	163 113,5
Cukrová řepa	9 431 807,18	2 484 698,49	2 412 033,34
Greening	41 077,32	6 200 395,42	6 061 901,92
Bílkovinné plodiny	---	636 730,97	567 261,09
Zlepšení podmínek – skot	---	1 079 189,03	1 000 000
Zlepšení podmínek – prasata	---	552 000	460 000
Poradenství	40 000	---	---
Kompenzace z předch. roku	---	742 536,85	278 751,19
Dotace sucho	---	---	3 127 623
CELKEM v Kč	30 121 336,51	28 238 209,70	33 335 918,35

Zdroj: Vlastní šetření

Největší rozdíl podpory v jednotlivých letech je nejvýraznější u jednotné platby na plochu (SAPS). Tato dotace je jednou z nejvýznamnějších zemědělských plateb. Jak už bylo zmíněno v literárním přehledu, mohou ji dostat zemědělci, kteří obhospodařují minimálně 1 hektar orné půdy, travního porostu, vinice, chmelnice, ovocného sadu či jiné kultury, která je vedená v evidenci půdy. Získání dotace je podmíněno řádným obhospodařováním půdy, dodržováním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu a povinných požadavků na hospodaření.

Největší podporu dostal podnik v roce 2014 a to konkrétně 19 240 385,28 Kč, v dalších letech pak byla podpora téměř o polovinu menší. Důvodem je poskytnutí

rozdílné sazby, která v roce 2014 činila 5 997,23 Kč/ha. V roce 2015 došlo ke snížení na 3 543 Kč/ha a v roce 2016 byla sazba ještě o něco menší – 3 514 Kč/ha. Toto snížení vedlo i ke snížení celkové podpory podniku v rámci jednotné platby na plochu.

Další dotací, u které lze pozorovat rozdílnost v jednotlivých letech je Nákazový fond pro prasata. Finanční prostředky nákazového fondu jsou rozděleny tak, aby pomohly zabránit šíření nákaz v chovech. Cílem dotačního titulu je především částečná úhrada nákladů na úkony provedené formou služeb zaměřených proti šíření určitých nákaz prasat s cílem zvýšení biologické bezpečnosti ve stájích určených pro příslušnou kategorii prasat. Dotace mohou chovatelé využít například na prevenci před respiračním syndromem u prasat.

Navýšení dotace podnik zaznamenal od roku 2015 a to částkou 2 736 129 Kč. V roce 2016 došlo ještě k mírnému nárůstu na 3 408 574 Kč. Výše dotace je do 30 000 Kč za 1 ozdravené ustájovací porodní místo prasnic nebo do 1 000 Kč za 1 ozdravené ustájovací místo pro příslušnou kategorii prasat.

U finančních podpor na pěstování cukrové řepy lze vidět největší rozdíl mezi roky 2014 a 2015. Tato částka se snížila více než 3x. Důvodem je rozdílnost ve vyplácení dotací, kdy v roce 2014 existovala tzv. oddělená platba za cukr vyplácená za tunu produkce. Sazba této dotace činila 382,25 Kč/t a v tomto roce byla dokonce nejvyšší v celé historii oddělené platby. Tato dotace zanikla od 1. 1. 2015, kdy byly nově stanoveny dotace na podporu citlivých komodit. Mezi citlivé komodity, vedle konzumních brambor, brambor určených pro výrobu škrobu, chmele, ovoce a zeleniny, bílkovinných plodin, hovězího a telecího masa, mléka a mléčných výrobků, skopového a koziho masa, byla zařazena také cukrová řepa. Hlavní změna spočívala ve změně vyplácení sazby, kdy na rozdíl od předešlého roku není částka stanovena na tunu produkce, ale na 1 hektar. V roce 2015 tak sazba činila 7 874,13 Kč/ha, v roce 2016 klesla dokonce na 7 430,45 Kč/ha. Z těchto důvodů je dotace na podporu pěstování cukrovky v roce 2015 a 2016 výrazně menší oproti roku 2014.

Za zmínku stojí i dotace zvaná Greening neboli povinné ozelenění. Díky této dotaci mají zemědělci možnost získat peníze za postupy příznivé pro klima a životní

prostředí, které zejména vyžadují šetrné hospodaření s půdou a zachování a zlepšení biologické rozmanitosti. Nárok na tuto dotaci mají pouze zemědělci, kteří pěstují různé druhy plodin, na svých polích udržují stanovenou výměru trvalých travních porostů a mají některé plochy vyčleněné pro tzv. ekologický zájem např. krajinné prvky, zalesněné plochy atd.

Z tabulky je patrný velký nárůst podpory Greeningu až v roce 2015. Souvisí to se změnou sazby a celkové alokace dotace na plochu (SAPS). V roce 2014 byla alokace pro jednotnou žádost na plochu asi 21 miliard, zatímco v roce 2015 už jen 12,5 miliard. Je to z toho důvodu, že část peněz se vyčlenila na několik nově zaváděných plateb, jako je například právě Greening nebo platba na mladé zemědělce. Sazba v roce 2015 činila 1 943 Kč/ha, v dalším roce 1 928 Kč/ha, a proto se celkové vyplacené částky v těchto letech příliš neliší.

Novinkou v roce 2016 byly tzv. dotace na sucho. Tato podpora slouží k částečnému zmírnění ztrát těch pěstitelů, kterým se v důsledku sucha snížila produkce plodin o více než 30 %. Nárok na odškodnění mají pěstitelé brambor, cukrové řepy, chmele, ovoce, zeleniny, školkařských výpěstků ovocných, okrasných a lesních školek, kukuřice a trvalých travních porostů (TTP) ve vazbě na chov hospodářských zvířat. Sledovaný podnik zažádal o tuto dotaci v roce 2016 a byla mu vyplacena částka 3 127 623 Kč, která sloužila na vyrovnání ztrát způsobené právě suchem. Výše kompenzace u škod od 30,01 % do 40,00 % činí do 10 % nákladů. U škod od 40,01 % do 100,00 % je kompenzace do 20 % nákladů.

Prokázanou výši škody však musí ještě posoudit škodní komise, která výsledek posouzení vykáže v protokolu o zjištěných škodách, na jehož základě se stanoví výše dotace. V případě zemědělských podniků s celkovou výměrou do 89 hektarů včetně se sazba na kompenzaci násobí koeficientem 2. V případě zemědělských podniků s celkovou výměrou nad 89 hektarů a do 500 hektarů včetně, se sazba na kompenzaci násobí koeficientem 1,5.

Při celkovém zhodnocení tabulky č. 9 lze konstatovat, že sledovaný podnik využívá mnoho dotačních titulů, v roce 2016 dokonce nejvíce ze všech sledovaných let. Co se týká celkové čerpané částky, pohybuje se přibližně na stejné úrovni. V roce 2014 činila tato částka 30 121 336,51 Kč, a to i přesto, že podnik využíval nejméně dotačních titulů oproti ostatním rokům. Jednotlivé částky se však v tomto roce

pohybovaly na vysoké úrovni (např. SAPS, podpora cukrové řepy). V roce 2015 byla celková částka čerpaných dotací o něco menší, konkrétně 28 238 209,70 Kč. Mohou za to snížené sazby některých dotačních titulů. Naopak v roce 2016 lze vidět mírné navýšení celkové částky na 33 335 918,35 Kč. V tomto roce se podniku naskytla příležitost využít dotace, které v dřívějších letech nebyly vypsány, příp. jich podnik dříve nevyžíval. Práce se nezabývá nenárokovými dotacemi, určenými na pořizování investiční vybavenosti provozů.

4.3 ANALÝZA NÁKLADŮ NA JEDNOTLIVÉ KOMODITY

Rostlinná výroba

Rostlinná výroba je základním odvětvím zemědělské výroby, které se zabývá pěstováním rostlin, produkcí potravin, krmiv i surovin pro potravinářský průmysl. Vzhledem k širokému uplatnění produktů je pro podnik velmi důležité, aby měl přehled o nákladech na pěstování a podle toho přizpůsobil strukturu výroby.

Strukturu rostlinné výroby sledovaného podniku uvádí tabulka č. 10.

Tabulka č. 10: Struktura rostlinné výroby podniku

Plodina	2014		2015		2016	
	Výměra (ha)	Výnos (t/ha)	Výměra (ha)	Výnos (t/ha)	Výměra (ha)	Výnos (t/ha)
Pšenice ozimá	1 037	8,03	1 012	8,84	1 042	8,19
Řepka ozimá	501,8	4,63	476	3,94	473	3,99
Kukuřice na zrno	280	11,23	227	8,25	257	11,75
Cukrová řepa	340	70,59	320	77	329	71,56

Zdroj: Vlastní šetření

Oceňování produktů rostlinné výroby je o něco snadnější záležitostí, než je tomu u živočišné výroby. Kalkulační jednice jsou určovány podle charakteru kalkulované produkce (tuny, kilogramy, kusy apod.). Do nákladů na produkt se obvykle počítají kromě nákladů na vypěstování sklizené plodiny i náklady na dopravu do skladu či přímo odběrateli, není-li plodina skladována.

Analýzu nákladů na 1 hektar jednotlivých komodit rostlinné výroby znázorňují následující tabulky.

PŠENICE OZIMÁ

Tabulka č. 11: Analýza nákladů pěstování pšenice

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	10 890 067,46	11 151 840,73	11 158 614,55
Tř. 518 – služby	4 547 262,02	4 763 648,26	4 714 443,93
Tř. 522 – mzdy	543 292,00	503 959,00	496 056,00
Tř. 524 – odvody	182 403,32	168 129,09	168 659,50
Tř. 527 – sociální náklady	24 883,81	10 809,45	11 347,05
Tř. 532 – daň z nemovitosti	465 104,00	512 036,00	522 760,00
Tř. 538 – daň z převodu nem.	1 000,00	0	0
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	255 375,04	249 664,91	255 529,12
Tř. 581 – změna stavu ned. výr.	---	---	0
Tř. 583 – změna stavu výrobků	---	---	- 581 619,42
Spotřeba vlastních hnojiv	0	0	0
Režie celkem	12 427 170,20	14 223 011,49	13 757 414,96
Celopodniková režie	1 581 319,78	1 714 586,83	1 594 067,77
Vnitropodnikové náklady	268 905,00	190 305,00	96 360,00
Náklady celkem	29 605 462,85	31 773 403,93	30 599 565,69
Náklady bez CR	28 024 143,07	30 058 817,10	29 005 497,92
Produkce slámy	151 200,00	420 000,00	336 000,00
Úhrada od pojišťovny	0	104 420,00	0
Celk. výnosy snižující náklad	151 200,00	524 420,00	336 000,00
Náklad celkem	29 454 262,85	31 248 983,93	30 263 565,69
Náklad bez celopodnikové režie	27 872 943,07	29 534 397,10	28 669 497,92
Výměra v ha	1037	1012	1042
Celková produkce v q	83 272	89 487	85 313
Náklad na 1 ha (na celé koruny)	28 403 Kč	30 878 Kč	29 044 Kč
Náklad na 1 q (na celé koruny)	354 Kč	349 Kč	355 Kč
Podíl hlavního výrobku	88 %	88 %	88 %
Vlastní náklady výrobku (Kč/ha)	24 995	27 173	25 559
Hektarový výnos (t/ha)	8,03	8,84	8,19
Vlastní náklady výrobku (Kč/t)	3 113	3 074	3 121

Zdroj: Vlastní šetření

Pozn.: V roce 2016 došlo ke změně zaúčtování nákladů tř. 581 a 583 oproti roku 2014 a 2015, kde byly započítány ve tř. 6.

Jak je patrné z tabulky č. 11, největší položku nákladů na pěstování pšenice ozimé tvoří režijní náklady. Ty tvoří celkem 44 % z celkových nákladů. Do této skupiny nákladů lze zařadit například elektřinu, opravy budov, pojištění apod.

Druhou nejvýznamnější nákladovou položkou jsou náklady tř. 501 – spotřeba materiálu. Tu tvoří především spotřeba osiv, nakoupených hnojiv a spotřeba ochranných prostředků a chemikálií. Z celkových nákladů tvoří v průměru 36 %. Poslední velice významnou složkou, kterou nelze opomenout jsou mzdové náklady, odvody sociálního a zdravotního pojištění a daň z nemovitosti.

Celkové náklady na pěstování pšenice ozimé vypočtené Ústavem zemědělské ekonomiky a informací tvořily v řepařské oblasti v roce 2014 celkem 27 585 Kč/ha a v roce 2015 celkem 28 123 Kč/ ha. V obou případech je zřejmé, že sledovaný podnik se nachází s celkovými náklady mírně nad průměrem vypočítaným za celou Českou republiku. Při vyjádření vlastních nákladů výrobku v Kč/t se však podnik dostává pod hranici průměrných nákladů vypočtených ÚZEI (v roce 2014 činil 3 465 Kč/t, v roce 2015 pak 3 286 Kč/t) a to z důvodu vyšších hektarových výnosů.

Pšenice ozimá zaujímá svým rozsahem pěstování největší podíl na orné půdě a zároveň patří k nejméně problémovým výrobám zemědělských podniků, protože jde o plodinu málo rizikovou a v podstatě s vyřešenou technologií pěstování. Pěstování pšenice má velice příznivý vliv na ekonomiku podniků, protože výsledkem je většinou dosažení kladného hospodářského výsledku.

ŘEPKA OZIMÁ

Pěstování řepky ozimé je v České republice v posledních letech pro většinu zemědělských podniků velmi příznivé. Náklady na pěstování řepky olejky sice v posledních letech mírně rostou, ale dosahovaný průměrný hektarový výnos a velmi příznivé ceny zemědělských výrobců řadí řepku olejku mezi rentabilní plodiny. Analýzu nákladů na pěstování řepky uvádí tabulka č. 12 uvedená níže. V roce 2014 byl u sledovaného podniku celkový náklad na 1 hektar řepky (37 188 Kč/ha) nepatrně vyšší než průměr stanovený ÚZEI, který činil 36 109 Kč/ha. Vlastní náklady výrobku se dostal pod hranici stanoveného průměru (10 118 Kč/t), a to na 8 032 Kč/t. Nicméně při pohledu na srovnání jednotlivých let, se vlastní náklady výrobku zvyšují, a to i přesto, že náklady tř. 5 se v letech 2014, 2015 a 2016 výrazně nemění. Lze tak usoudit, že se zvýšením vlastních nákladů výrobku úzce souvisí snížený hektarový výnos a menší plocha osevu v jednotlivých letech. Celkově se však osevní plocha řepky v ČR nesnižuje, naopak se pěstitelům daří stabilizovat plochy řepky téměř na 350 tisících hektarech a následně bez problému

zajistit odbyt. Řepka tak patří mezi konkurenceschopné komodity českého zemědělství a stejně jako obiloviny i k nejméně problémovým plodinám rostlinné výroby. Její pěstování je ale rizikovější, zejména z hlediska vhodných klimatických podmínek pro její přezimování a sklizeň. Celkově je pěstování řepky pro zemědělské podnikatele zajímavé a přínosné.

Tabulka č. 12: Analýza nákladů pěstování řepky

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	8 255 004,04	8 533 330,94	8 705 736,23
Tř. 518 – služby	1 895 826,47	2 202 196,19	1 979 057,76
Tř. 522 – mzdy	318 487,00	383 034,00	355 018,00
Tř. 524 – odvody	63 021,01	120 797,74	117 351,52
Tř. 527 – sociální náklady	3 415,07	7 976,63	8 457,20
Tř. 532 – daň z nemovitosti	224 900,00	239 380,00	235 546,00
Tř. 538 – daň z převodu nem.	0	0	0
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	186 603,43	178 418,34	175 521,86
Tř. 581 – změna stavu ned. výr.	---	---	0
Tř. 583 – změna stavu výrobků	---	---	264 462,00
Spotřeba vlastních hnojiv	187 530,00	556 069,00	0
Režie celkem	7 340 735,70	7 510 598,16	7 325 442,76
Celopodniková režie	1 009 442,08	1 027 131,62	993 977,00
Vnitropodnikové náklady	185 655,00	53 600,00	0
Náklady celkem	18 661 177,72	19 785 401	19 166 593,33
Náklady bez CR	17 651 735,64	18 758 269,38	18 172 616,33
Produkce slámy	0	0	0
Úhrada od pojišťovny	0	104 421,00	0
Celk. výnosy snižující náklad	0	104 421,00	0
Náklad celkem	18 661 177,72	19 680 980,00	19 166 593,33
Náklad bez celopodnikové režie	17 651 735,64	18 653 848,38	18 172 616,33
Výměra v ha	501,80	476	473
Celková produkce v q	23 241,70	18 771,20	18 882,60
Náklad na 1 ha (na celé koruny)	37 188 Kč	41 347 Kč	40 521 Kč
Náklad na 1 q (na celé koruny)	803 Kč	1 048 Kč	1 015 Kč
Podíl hlavního výrobku	100 %	100 %	100 %
Vlastní náklady výrobku (Kč/ha)	37 188	41 347	40 521
Hektarový výnos (t/ha)	4,63	3,94	3,99
Vlastní náklady výrobku (Kč/t)	8 032	10 494	10 156

Zdroj: Vlastní šetření

Pozn.: V roce 2016 došlo ke změně zaúčtování nákladů tř. 581 a 583 oproti roku 2014 a 2015, kde byly započítány ve tř. 6.

KUKUŘICE NA ZRNO

Ačkoliv osevní plochy kukuřice na zrna celorepublikově postupně rostou, podnik X plochy pěstování kukuřice na zrna výrazně snižuje (viz tabulka č. 13 uvedená níže). Největší snížení bylo zaznamenáno mezi roky 2014 a 2015 a to dokonce o 53 hektarů. V dalším roce je vidět opět menší nárůst.

Tabulka č. 13: Analýza nákladů pěstování kukuřice na zrna

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	3 889 469,69	2 826 625,75	3 768 487,41
Tř. 518 – služby	1 031 870,63	899 944,64	1 122 132,94
Tř. 522 – mzdy	179 524,07	157 082,45	182 741,82
Tř. 524 – odvody	58 162,03	49 212,93	60 684,74
Tř. 527 – sociální náklady	7 321,19	3 767,23	4 535,72
Tř. 532 – daň z nemovitosti	125 641,40	40 773,10	128 798,00
Tř. 538 – daň z převodu nem.	0	0	0
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	102 172,63	82 563,70	94 359,16
Tř. 581 – změna stavu ned. výr.	---	---	0
Tř. 583 – změna stavu výrobků	---	---	366 841,69
Spotřeba vlastních hnojiv	603 136,00	171 993,78	0
Režie celkem	4 580 406,52	2 618 352,90	4 091 627,65
Celopodniková režie	613 853,16	377 855,26	528 544,68
Vnitropodnikové náklady	228 385,00	124 560,00	140 760,00
Náklady celkem	10 806 089,16	6 974 876,48	9 960 969,13
Náklady bez CR	10 192 236,00	6 597 021,22	9 432 424,45
Produkce slámy	0	0	0
Úhrada od pojišťovny	0	0	0
Celk. výnosy snižující náklad	0	0	0
Náklad celkem	10 806 089,16	6 974 876,48	9 960 969,13
Náklad bez celopodnikové režie	10 192 236,00	6 597 021,22	9 432 424,45
Výměra v ha	280	227	257
Celková produkce v q	31 447,50	18 730	30 204,20
Náklad na 1 ha (na celé koruny)	38 593 Kč	30 726 Kč	38 759 Kč
Náklad na 1 q (na celé koruny)	344 Kč	372 Kč	330 Kč
Podíl hlavního výrobku	85 %	85 %	85 %
Vlastní náklady výrobku (Kč/ha)	32 804	26 117	32 945
Hektarový výnos (t/ha)	11,23	8,25	11,75
Vlastní náklady výrobku (Kč/t)	2 921	3 166	2 804

Zdroj: Vlastní šetření

Pozn.: V roce 2016 došlo ke změně zaúčtování nákladů tř. 581 a 583 oproti roku 2014 a 2015, kde byly započítány ve tř. 6.

Kromě osevní plochy se v roce 2015 také velice výrazně snížil hektarový výnos, což má za následek zvýšení vlastních nákladů výrobku, které činily 3 166 Kč/t, a byly tak největší ze všech sledovaných let. Ačkoliv byly v roce 2015 celkové náklady na 1 hektar nejmenší, snížení výnosu zrna negativně zapůsobilo na růst vlastních nákladů výrobku.

V letech 2014 a 2016 nebyly zaznamenány větší výkyvy, v obou letech se tak podnik držel stejné úrovně nákladů. Největší nákladovou položkou jsou režie (40,6 %) a dále spotřeba osiv, nakoupených hnojiv a spotřeba chemikálií, které tvoří celkem 37,8 %.

V souvislosti s rostoucí nabídkou nově vyšlechtěných hybridů kukuřice a s vývojem i změnami pěstebních zásad se také zvyšují nároky na kvalitní osivo. To se může následně promítnout do nákladů pěstování. Je důležité, aby se případné zvýšené náklady na osivo kvalitnějšího hybridu vrátily v úspoře jaderných krmiv, při současné úspoře plochy potřebné k zajištění kukuřičných produktů. Současně je nezbytně nutné zvolit správnou agrotechniku pro dané pole a hybrid.

CUKROVÁ ŘEPA

Do nákladů na cukrovku se započítávají vedle nákladů na sklizeň i náklady na její odvoz odběrateli, tj. včetně případných nákladů na provoz vlastních skládek. Kalkulační jednicí je 1 t kořene. Pro zajištění srovnatelnosti nákladů, výnosů a rentability cukrovky se uvažuje i s přepočtem produkce při 16 % cukernatosti. V tomto případě je kalkulační jednicí 1 t kořene s 16 % cukernatostí.

Vývoj vlastních nákladů na pěstování cukrovky jak na jednotku plochy, tak v přepočtu na tunu hlavního výrobku znázorňuje tabulka č. 14. Pěstování cukrovky je v hodnoceném období relativně příznivé. V roce 2015 se vlastní náklady na 1 ha cukrovky snížily v porovnání s rokem 2014 o 10 869 Kč/ha (tj. o 16,7 %). V tomto roce byla zaznamenána velká úspora nákladů, a to především režijních. Náklad na 1 hektar cukrovky v roce 2015 činil 54 216 Kč, což je oproti průměru stanoveného ÚZEI nižší o 8 901 Kč/ha. Hektarový výnos v tomto roce činil 77 t, což odpovídá stanovenému průměru 76,8 t.

Tabulka č. 14: Analýza nákladů pěstování cukrovky

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	8 204 414,17	7 114 680,63	7 125 233,05
Tř. 518 – služby	4 054 273,40	2 605 381,96	2 619 254,64
Tř. 522 – mzdy	549 695,00	492 122,00	464 674,00
Tř. 524 – odvody	186 004,27	148 606,91	156 454,44
Tř. 527 – sociální náklady	13 335,96	10 449,44	11 486,17
Tř. 532 – daň z nemovitosti	152 382,00	160 788,00	163 974,00
Tř. 538 – daň z převodu nem.	1 544,00	0	0
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	249 056,67	232 521,93	236 710,34
Tř. 581 – změna stavu ned. výr.	---	---	---
Tř. 583 – změna stavu výrobků	---	---	4 224 801,25
Spotřeba vlastních hnojiv	300 000,00	493 614,00	0
Režie celkem	8 362 234,84	6 025 552,07	7 087 449,76
Celopodniková režie	1 060 709,19	877 534,29	992 054,94
Vnitropodnikové náklady	55 890,00	65 295,00	116 063,00
Náklady celkem	22 128 830,31	17 349 011,94	22 206 100,65
Náklady bez CR	21 068 121,12	16 471 477,65	21 214 045,71
Produkce slámy	0	0	0
Úhrada od pojišťovny	0	0	0
Celk. výnosy snižující náklad	0	0	0
Náklad celkem	22 128 830,31	17 349 011,94	22 206 100,65
Náklad bez celopodnikové režie	21 068 121,12	16 471 477,65	21 214 045,71
Výměra v ha	340	320	329
Celková produkce v q	240 000	246 400	235 440
Náklad na 1 ha (na celé koruny)	65 085 Kč	54 216 Kč	67 496 Kč
Náklad na 1 q (na celé koruny)	92 Kč	70 Kč	94 Kč
Podíl hlavního výrobku	100 %	100 %	100 %
Vlastní náklady výrobku (Kč/ha)	65 085	54 216	67 496
Hektarový výnos (t/ha)	70,59	77	71,56
Vlastní náklady výrobku (Kč/t)	922	704	943

Zdroj: Vlastní šetření

Pozn.: V roce 2016 došlo ke změně zaúčtování nákladů tř. 581 a 583 oproti roku 2014 a 2015, kde byly započítány ve tř. 6.

V roce 2014 a 2016 byly celkové náklady na stejné úrovni, avšak výrazně vyšší než v roce 2015. Mohou za to vyšší režijní náklady, případně i vyšší náklady na služby, jako například v roce 2014. Podobné je to u vlastních nákladů výrobku, které v roce 2014 převyšovaly nad průměrem stanoveným ÚZEI o 40 Kč/t. V celkovém finančním vyjádření je pak tento rozdíl velice patrný.

ŠPIČKA, JANOTOVÁ (2013) uvádějí ve své práci vlastní náklady na hektar cukrové řepy na úrovni přibližně 50 000 Kč, což potvrzuje vysoce intenzivní charakter pěstování cukrové řepy. Tato výše nákladů odpovídá u sledovaného podniku X pouze roku 2015. Do budoucna by se měl podnik snažit navýšit hektarový výnos a snížit celkové náklady na hektar na tuto úroveň. Klíčovou otázkou totiž zůstává konkurenceschopnost produkce cukrové řepy, především pak ekonomická stránka produkce, která je výsledkem cenových, technologických, manažerských, povětrnostních a agrárně politických vlivů. Zejména v ČR, kde je cukrová řepa často diskutovanou komoditou vzhledem k jejímu historickému významu v českých zemích, jsou nákladově–výnosové relace důležitým indikátorem pro rozhodování o zařazení cukrové řepy ve struktuře rostlinné výroby zemědělských podniků.

Živočišná výroba

Živočišná výroba je významnou součástí zemědělské výroby. V celosvětovém měřítku převažuje hodnota živočišné výroby nad rostlinnou. Tuto převahu vytvářejí především státy s rozvinutou tržní ekonomikou, tedy státy vyspělé, ve kterých je živočišná výroba vedoucím odvětvím zemědělské výroby. Rostlinná výroba je ve vyspělých zemích zaměřena pro potřeby výroby živočišné, především produkce zrnin. Ve většině rozvojových zemí je však živočišná výroba až druhořadým odvětvím, protože postrádá kvalitní krmivovou základnu.

DOJNICE

Pravidelně analyzovat své výrobní a ekonomické ukazatele chovu dojníc, a přijímat opatření směřující k větší efektivitě ve výrobě mléka, by mělo být jednou ze základních povinností každého chovatele.

Z ekonomických ukazatelů v tabulce č. 15 je zřejmé, že nejvyššími nákladovými položkami chovu dojených krav byly náklady na spotřebu objemných krmiv (32 %), dále režie (24 %) a odpisy krav (17 %).

Náklady na 100 krmných dnů byly nejnižší v roce 2014 a to konkrétně 21 260 Kč. Tato částka odpovídá průměru stanoveným Ústavem zemědělské ekonomiky a informací, který v roce 2014 činil 21 280 Kč. V roce 2015 došlo k mírnému navýšení na 22 121 Kč, v roce 2016 se náklady na 100 krmných dní opět

snížili na částku 21 610 Kč. Při celkovém porovnání nákladů na 100 krmných dní však nelze konstatovat, že by mezi sledovanými roky byly výrazné rozdíly.

Tabulka č. 15: Analýza nákladů chovu dojnic

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	645 552,08	1 080 238,70	1 203 386,89
Tř. 502 – spotřeba el., vody	30 465,51	289 230,82	10 648,02
Tř. 511 – opravy	463 992,59	492 496,06	400 669,16
Tř. 513 – reprezentace	0	2 159,40	758,00
Tř. 518 – služby	2 199 040,67	2 437 853,25	2 309 147,52
Tř. 522 – mzdy	1 998 892,00	2 202 102,40	2 270 813,00
Tř. 524 – odvody	643 432,21	667 980,03	750 762,36
Tř. 527 – sociální náklady	62 201,28	52 946,99	56 438,70
Tř. 541 – zůstatková cena zvířat	1 041 312,16	2 101 982,45	1 749 028,07
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	78 960,75	105 361,63	111 541,29
Tř. 551 – odpisy	4 967 452,70	5 337 451,45	5 469 669,81
Produkce vlastních hnojiv	-409 200,00	-462 000,00	-472 800,00
Spotřeba vlastních výrobků	142 128,00	142 128,00	142 128,00
Spotřeba objemů	8 286 650,00	9 130 352,00	11 229 965,00
Produkce telat	-369 000,00	-504 000,00	-532 800,00
Náklady tř.8 – režie	6 836 951,47	8 069 627,25	6 899 204,02
Náklady tř. 8 – vnitrop. náklady	135 480,00	6467 07,20	318 868,40
Celkové náklady	26 754 311,42	31 792 617,63	31 917 428,24
Celopodniková režie	1 439 287,04	1 674 508,58	1 736 783,38
Náklady bez CR	25 315 024,38	30 118 109,05	30 1806 44,86
Celková produkce mléka v litrech	3 017 283,00	3 666 196,00	3 888 799,00
Zkrmené mléko v litrech	98 400,00	134 700,00	126 600,00
Množství prodaného mléka	2 918 883,00	3 531 496,00	3 762 199,00
Tržba za prodané mléko	26 769 214,01	26 685 552,96	25 179 175,62
Náklad na litr produkce s CR	8,87	8,67	8,21
Náklad na litr produkce bez CR	8,39	8,22	7,76
Náklad na 1 l prod. mléka s CR	9,17	9,00	8,48
Náklad na 1 l prod. ml. bez CR	8,67	8,53	8,02
Realizační cena prod. mléka	9,17	7,56	6,69
Počet krmných dní	125 839	143 719	147 696
Náklad na 1 krmný den	212 Kč	221 Kč	216 Kč
Náklad na 100 krmných dnů	21 260 Kč	22 121 Kč	21 610 Kč

Zdroj: Vlastní šetření

SKLÁDANKA (2014) uvádí rozdělení nákladů na chov dojených krav následovně – největší část tvoří krmiva (43 %), pracovní náklady (14 %), odpisy krav (9 %) a režie (11 %). Náklady na chov jedné dojené krávy vychází v jeho výzkumu na 192 Kč na den, 70 000 Kč na rok a 9,20 Kč na litr prodaného mléka.

U sledovaného podniku X vychází náklady na 1 litr prodaného mléka obdobně a lze u nich dokonce sledovat mírné snížení. V roce 2014 činily tyto náklady 9,17 Kč/l, v roce 2015 se snížily na 9,00 Kč/l a v roce 2016 dokonce až na 8,48 Kč/l.

Pro dlouhodobou udržitelnost chovu dojeného skotu a uplatnění na trhu i po zrušení mléčných kvót je zapotřebí dosahovat zisku v produkci mléka. Cílem každého chovatele by proto měla být výroba mléka s náklady nižšími, než je nákupní cena. Cena mléka je hlavním faktorem určujícím rentabilitu chovu dojnic, avšak chovatel nemůže její výši ovlivnit. Jediný možný způsob je snížení nákladů. Možnosti úspor se nabízí například u krmiv, avšak šetřit na straně výdajů na krmiva není správné manažerské rozhodnutí. Nabízí se jiná úsporná opatření, případně využití některých dotačních titulů na kompenzaci ztrát.

TELATA

Významnou položkou nákladů na výrobu mléka v ČR je obměna stáda, která představuje rozdíl mezi náklady na jalovice nebo prvotelky zařazené do stáda a cenou ze stáda vyřazených krav. Odchov telat je tak první, a z hlediska budoucí užitkovosti krav, nejdůležitější fází odchovu jalovic.

Náklady na 100 krmných dnů u sledovaného podniku jsou uvedeny v tabulce č. 16. Nejvyšší náklady byly v roce 2014, kdy činily 7 017 Kč. V dalších letech pak došlo ke snížení na 5 431 Kč v roce 2015 a 5 724 Kč v roce 2016. Tyto hodnoty se tak přiblížily celorepublikovému průměru, který byl dle ÚZEI v roce 2014 stanoven na 5 869 Kč.

Zajímavé výsledky přináší porovnání s náklady na odchov telat v zahraničí. KVAPILÍK (2016) uvádí, že náklady na tele po období mléčné výživy (trvajících v průměru 63 dnů) u zahraničních subjektů v letech 2009–2015 dosáhly 7 230 Kč na odchované tele. Výsledky odchovu telat v zahraničí jsou tak do značné míry srovnatelné se situací v ČR.

Tabulka č. 16: Analýza nákladů chovu telat

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	987 575,03	975 817,26	783 144,46
Tř. 511 – opravy	3 036,44	14 611,00	21 066,00
Tř. 518 – služby	142 792,20	148 998,62	127 210,83
Tř. 522 – mzdy	219 371,00	282 903,00	215 036,00
Tř. 524 – odvody	74 586,51	80 137,72	66 318,74
Tř. 527 – sociální náklady	7 275,76	7 946,11	7 271,59
Tř. 548 – ost. náklady (pojištění)	12 666,64	15 893,36	16 568,27
Tř. 551 – odpisy	59 877,00	31 404,00	31 404,00
Tř. 568 – ostatní fin. náklady	1 500,00	2 000,00	2 000,00
Spotřeba vlastních výrobků	94 752,00	94 752,00	94 752,00
Spotřeba krmiv vl. výroby	738 000,00	1 010 250,00	934 500,00
Spotřeba objemů	1 177 440,00	682 924,00	1 408 985,00
Úhyn	97 820,50	82 109,70	154 998,15
Produkce hnojiv	-79 200,00	-85 800,00	-103 200,00
Náklady tř.8 – režie	1 545 950,90	1 320 038,14	1 479 928,07
Náklady tř. 8 – vnitrop. náklady	65 700,00	4 200,00	0
Celkové náklady	5 149 143,98	4 668 184,91	5 239 983,11
Celopodniková režie	264 808,22	243 784,84	268 495,59
Náklady bez CR	4 884 335,76	4 424 400,07	4 971 487,52
Přírůstek v kg	75 070	75 070	82 572
Náklad na 1 kg včetně CR	68,59	62,18	63,46
Náklad na 1 kg bez CR	65,06	58,94	60,21
Počet krmných dní	73 378	85 961	91 546
Náklad na 1 krmný den	70 Kč	54 Kč	57 Kč
Náklad na 100 krmných dnů	7 017 Kč	5 431 Kč	5 724 Kč

Zdroj: Vlastní šetření

Největší náklady chovu telat jsou vynaloženy na krmiva (mléko, mléčné náhražky, jadrné směsi, objemná krmiva), pracovní náklady, veterinární výkony a léky, odpisy, energie a jiné režijní náklady.

Vysokou variabilitu nákladů a jejich položek ovlivňuje řada faktorů. Kromě rozdílů mezi telaty se jedná o délku odchovu, druh, kvalitu a ceny krmiv, spotřebu a cenu práce, zdravotní stav telat a mnoho dalších.

Dle KVAPILÍKA (2016) je hlavním cílem odchovu vysoká kvalita telat, resp. předpoklady telat nutné k dosažení budoucí vysoké a ekonomicky efektivní užitkovosti. Dosažení tohoto cíle může být spojeno s vyššími náklady odchovu. Možnosti úspor existují především v jakosti a ceně krmiv, ve volném systému odchovu a ustájení a ve spotřebě a organizovanosti práce.

VÝKRM PRASAT

Tabulka č. 17: Analýza nákladů výkrmu prasat

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	2 301 663,27	1 416 175,79	2 023 582,65
Tř. 502 – spotřeba el., vody	53 798,54	95 481,25	110 299,82
Tř. 511 – opravy	0	32 466,44	2 694,89
Tř. 518 – služby	110 261,51	144 732,00	172 846,05
Tř. 522 – mzdy	1 020 104,00	1 048 769,00	1 068 435,00
Tř. 524 – odvody	337 038,17	316 219,40	338 939,38
Tř. 527 – sociální náklady	31 315,28	31 025,95	34 170,97
Tř. 548 - ost. náklady (pojištění)	107 951,09	113 836,85	114 070,38
Tř. 551 – odpisy	489 336,00	484 536,00	474 996,00
Spotřeba krmných směsí	10 928 152,40	12 394 122,20	10 024 777,40
Produkce hnojiv	-667 128,00	-656 488,00	-687 876,00
Úhyn	163 410,90	268 999,51	390 074,29
Náklady tř.8 – režie	2 299 449,45	3 359 774,82	2 654 543,62
Náklady tř. 8 – vnitrop. náklady	109 644,00	193 681,00	72 963,00
Celkové náklady	17 284 996,61	19 243 332,21	16 794 517,45
Celopodniková režie	923 424,33	1 028 609,44	890 810,36
Náklady bez CR	16 361 572,28	18 214 722,77	15 903 707,09
Přírůstek v kg	742 065	758 337,00	673 831,00
Náklad na 1 kg prod. vč. CR	23,29	25,38	24,92
Náklad na 1 kg prod. bez CR	22,05	24,02	23,60
Počet krmných dní	881 140	928 785	861 633
Náklad na 1 krmný den	20 Kč	20 Kč	19 Kč
Náklad na 100 krmných dnů	1 962 Kč	2 072 Kč	1 940 Kč

Zdroj: Vlastní šetření

Chov prasat lze z hlediska managementu a organizace práce rozdělit na dvě relativně samostatná odvětví, kterými jsou chov prasnic, resp. produkce selat, a výkrm prasat. Hlavními tržními produkty při chovu prasnic jsou odchovaná selata, při uzavřeném obratu stáda a specializaci na výkrm pak jatečná prasata. Cílem podnikání je ve všech případech, a to i v chovu prasat, dosahování zisku.

Jak uvádí tabulka č. 17, u prasat na výkrm byly zjištěny celkové náklady na 100 krmných dní ve výši 1 962 Kč v roce 2014 a 2 072 Kč v roce 2015. Nejmenší náklady na výkrm prasat byly zaznamenány v roce 2016, a to konkrétně 1 940 Kč/100 KD. Náklad na 1 kg produkce činil v tomto roce 24,92 Kč/kg, což je hluboko pod průměrem stanoveným Ústavem zemědělské ekonomiky a informací, který činil 35,94 Kč/kg.

O úrovni nákladů (přepočtené na 100 KD) ve výkrmu prasat obecně rozhodují náklady na krmiva, pracovní náklady a režie. Nákladovou položkou s nejvyšším podílem na celkových nákladech jsou potom krmiva nakupovaná. Sledovaný podnik X využívá pro výkrm prasat převážně krmiva nakupovaná, krmiva vlastní výroby v omezeném množství. I přes to má podnik nižší celkové náklady na výkrm prasat, než je průměr stanovený pro celou Českou republiku.

BOUDNÝ (2016) uvádí, že nejvýznamnější položky v nákladech na produkci prasat představují náklady na krmiva, pracovní náklady, odpisy, které v součtu dosahují asi 80 % celkových nákladů. Dalšími položkami variabilních nákladů jsou potom náklady na obnovu stáda, veterinární náklady, náklady na léčiva a dezinfekční prostředky, pojištění, daně a náklady na energie.

ODSTAVENÁ SELATA

Tabulka č. 18: Analýza nákladů chovu odstavených selat

Ukazatel	2014	2015	2016
	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč	Celkový náklad v Kč
Tř. 501 – spotřeba materiálu	3 749 248,20	3 812 519,69	3 758 215,53
Tř. 518 – služby	1 284 864,90	1 113 398,36	797 696,03
Tř. 522 – mzdy	290 540,00	285 877,00	237 562,00
Tř. 524 – odvody	98 784,30	93 382,43	77 405,48
Tř. 527 – sociální náklady	9 422,30	7 654,35	6 722,89
Tř. 541 – zůstatková cena zvířat	0	0	0
Tř. 548 - ost. náklady (pojištění)	23 815,50	21 989,64	35 194,31
Tř. 551 – odpisy	0	0	108 816,00
Spotřeba krmných směsí	0	0	97 267,20
Produkce hnojiv	-284 620,00	-335 160,00	-282 492,00
Úhyn	76 755,56	116 406,82	87 396,12
Náklady tř.8 – režie	2 194 180,90	2 143 002,85	2 211 262,54
Náklady tř. 8 – vnitrop. náklady	0	0	0
Celkové náklady	7 442 991,66	7 259 071,14	7 135 046,10
Celopodniková režie	389 571,60	392 645,79	378 356,51
Náklady bez CR	7 053 420,06	6 866 425,35	6 756 689,59
Přírůstek v kg	221 566,00	238 314,00	221 105,00
Náklad na 1 kg prod. vč. CR	33,59	30,46	32,27
Náklad na 1 kg prod. bez CR	31,83	28,81	30,56
Počet krmných dní	607 302	670 073	594 633
Náklad na 1 krmný den	12 Kč	11 Kč	12 Kč
Náklad na 100 krmných dnů	1 226 Kč	1 080 Kč	1 200 Kč

Zdroj: Vlastní šetření

Nejsložitější oblastí chovu prasat po stránce nákladovosti je bezesporu produkce selat. Odchovaná selata jsou hlavním tržním produktem chovu prasnic, a proto mezi hlavní ukazatele rentability chovu prasat patří plodnost prasnic a úspěšnost odchovu selat.

Náklady na odstavené sele, resp. na předvýkrm jsou znázorněny v tabulce č. 18. Tyto náklady byly u sledovaného podniku v roce 2014 vyčísleny celkem na 1 226 Kč/100 Kd. Oproti průměru stanovenému ÚZEI (1 006 Kč/100 KD) to znamená mírné zvýšení. V dalších letech lze v tabulce č. 18 pozorovat snížení celkových nákladů, avšak snížil se i sledovaný průměr stanovený pro Českou republiku, a to konkrétně v roce 2015 na 989 Kč/100 KD. Náklad na 1 kg produkce byl ve sledovaných letech nejvyšší v roce 2014 (33,59 Kč/kg), naopak nejnižší byl v roce 2015, kdy činil 30,46 Kč/kg.

PULKRÁBEK (2005) uvedl souvislost mezi náklady a produkcí selat na prasnici. Náklady jsou podle něj přímo ovlivněny i počtem prodaných selat na prasnici a rok, a tím je následně ovlivněn objem tržeb a zisku a míra rentability chovu prasnic. Ve svém výzkumu uvedl, že při 16 selatech na prasnici a rok odpovídají náklady na jedno odstavené sele 970 Kč, zatímco při 22 selatech se náklady sníží o 265 Kč na 706 Kč na sele. Cílem snížení nákladů by mělo být dosažení ročního odchovu nad 20 selat na prasnici, 2,2–2,4 vrhu na prasnici a rok a uspokojivé dlouhověkosti prasnic (šesti porodů).

Dle interních údajů podniku dosahují prasnice ročního odchovu 24 selat na 1 prasnici, 2,4 vrhu na prasnici a rok. Dlouhověkost se pohybuje na úrovni 3 let. Tyto ukazatele lze hodnotit kladně. Podnik by tak měl hledat možnosti úspor u jiných nákladových položek, např. spotřeba materiálu nebo režijní náklady, které tvoří největší část celkových nákladů.

Dalšími faktory, které mohou ovlivňovat ekonomickou stránku předvýkrmu je nejen výše nákladů, ale také výše nákupních cen, objem tržeb za selata, zisk, kolísání poptávky a nabídky, možnosti odbytu na domácím a zahraničních trzích a další výrobní a ekonomické ukazatele.

4.4. ANALÝZA RENTABILITY JEDNOTLIVÝCH KOMODIT

Rostlinná výroba

PŠENICE OZIMÁ

Tabulka č. 19: Rentabilita pěstování pšenice ozimé (v Kč)

Pšenice ozimá	2014	2015	2016
Celkové náklady	29 454 262,85	31 248 983,93	30 263 565,69
Celkové tržby	32 290 172,97	38 578 501,33	33 747 048,81
VH bez dotací	2 835 910,12	7 329 517,4	3 483 483,12
Dotace	6 228 937,67	5 967 485,08	5 819 279,28
VH s dotacemi	9 064 847,79	13 297 002,48	9 302 762,4

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka č. 19 uvádí výsledky analýzy pěstování pšenice ozimé, které lze hodnotit u sledovaného podniku velice kladně. Ve všech sledovaných letech bylo pěstování rentabilní i bez finančních podpor. V roce 2015 bylo dokonce dosaženo zisku 7 329 517,4 Kč, což je ve srovnání s rokem 2014 a 2016 téměř dvojnásobný zisk. Společně s přijatými dotacemi se pak zisk ještě navýšil ve všech sledovaných letech.

ŘEPKA OZIMÁ

Tabulka č. 20: Rentabilita pěstování řepky ozimé (v Kč)

Řepka ozimá	2014	2015	2016
Celkové náklady	18 661 177,72	19 680 980	19 166 593,33
Celkové tržby	23 204 000	19 676 526	19 005 578
VH bez dotací	4 542 822,28	- 4 454	- 161 015,3
Dotace	3 003 248,63	2 813 443,4	2 641 202,18
VH s dotacemi	7 546 070,91	2 808 989,4	2 480 186,88

Zdroj: Vlastní šetření

Výsledky pěstování řepky ozimé mají převážně pozitivní charakter, jak lze vidět v tabulce č. 20. Nejvíce se dařilo v roce 2014, kde bylo pěstování řepky příznivé i bez dotací. V tomto roce bylo dosaženo rekordního zisku 4 542 822,28 Kč. I přes menší ztrátovost v roce 2015 a 2016, bylo pěstování řepky stále rentabilní. Zásahu na tom však mají finanční podpory, díky kterým mohl podnik vyrovnat ztráty, které v roce 2015 činily 4 544 Kč a v roce 2016 dokonce až 161 015,3 Kč.

KUKUŘICE NA ZRNO

Tabulka č. 21: Rentabilita pěstování kukuřice na zrno (v Kč)

Kukuřice na zrno	2014	2015	2016
Celkové náklady	10 806 089,16	6 974 876,48	9 960 969,13
Celkové tržby	16 148 793,89	3 886 169,53	11 342 452,01
VH bez dotací	5 342 704,73	- 3 088 706,95	1 381 482,88
Dotace	1 693 428	1 352 049,53	1 471 365,48
VH s dotacemi	7 036 132,73	- 1 736 657,42	2 852 848,36

Zdroj: Vlastní šetření

Z tabulky č. 21 je na první pohled patrné, že u pěstování kukuřice na zrno byl rok 2015 velmi ztrátový. Výsledek hospodaření bez dotací činil -3 088 706,95 Kč, což zapříčinily velmi malé tržby v tomto roce. Ani poskytnuté dotace v tomto případě nepokryly ztrátu. Velice kladně lze ale hodnotit rok 2014, kde podnik dosáhl zisku něco málo přes 5 milionů Kč a společně s dotacemi se poté zisk navýšil až na 7 milionů Kč.

CUKROVÁ ŘEPA

Tabulka č. 22: Rentabilita pěstování cukrové řepy (v Kč)

Cukrová řepa	2014	2015	2016
Celkové náklady	22 128 830,31	17 349 011,94	22 206 100,65
Celkové tržby	20 410 813,13	22 179 072,63	24 039 924,35
VH bez dotací	- 1 718 017,18	4 830 060,69	1 833 823,7
Dotace	11 488 578,39	4 375 114,76	4 284 415,25
VH s dotacemi	9 770 561,21	9 205 175,45	6 118 238,95

Zdroj: Vlastní šetření

Podíváme-li se v tabulce č. 22 na vývoj rentability pěstování cukrové řepy, všimneme si ztráty hned v prvním roce sledování (2014). Zde byl podnik ve ztrátě -1 718 017,18 Kč, pěstování cukrovky tak v tomto roce nelze hodnotit pozitivně. Teprve za přispění finančních podpor lze cukrovku v tomto roce považovat za rentabilní komoditu. Výše dotačních podpor je v roce 2014 neúměrně vysoká k ostatním rokům, avšak je potřeba připomenout, že v roce 2015 se změnil systém vyplácení a výše podpor pro tuto citlivou komoditu. V letech 2015 a 2016 se díky vyšším tržbám stala cukrovka rentabilní i bez finančních podpor, ty jen přispěly k navýšení zisku. Rok 2016 byl se srovnáním s rokem 2015 horší, ale stále vykazoval zisk.

Dle ŠPIČKY, JANOTOVÉ (2013) se náklady na pěstování cukrovky významně liší u jednotlivých pěstitelů. V úrovni nákladů a rentability jednotlivých pěstitelů cukrovky se významně projevuje jejich rozdílný přístup k hospodaření, který se následně promítá i do ekonomiky pěstování cukrovky. Většina pěstitelů je buď zcela efektivních nebo velmi efektivních, což je velmi pozitivní a dokládá to dlouhodobou tradici a zkušenosti pěstitelů, regionálně vhodné podmínky a kvalitní strojně–technologickou základnou pro pěstování řepy. Výnosy a náklady jsou v mezinárodním srovnání přepočteny na výnos cukru, který je kalkulován jako součin výnosu bulev a cukernatosti. Problémem pěstitelů cukrovky v ČR je nižší cukernatost bulev, která v posledních letech nedosahuje hranice 18 %, kterou naopak vykazují pěstitelé např. v Německu, Dánsku nebo v Polsku.

Živočišná výroba

DOJNICE

Tabulka č. 23: Rentabilita chovu dojníc (v Kč)

Dojnice	2014	2015	2016
Celkové náklady	26 754 311,42	31 792 617,63	31 917 428,24
Celkové tržby	27 649 394,71	27 688 541,21	25 936 746,17
VH bez dotací	895 083,29	- 4 104 076,42	- 5 980 682,07
Dotace	210 413,89	2 765 719,76	3 852 893,56
VH s dotacemi	1 105 497,18	- 1 338 356,66	- 2 127 788,51

Zdroj: Vlastní šetření

Hlavním cílem chovu dojeného skotu, resp. výroby mléka a hovězího masa je (stejně jako u všech dalších forem podnikání) dosahování zisku, bez kterého by nebyl chov dojeného skotu z dlouhodobého pohledu udržitelný.

Chov dojníc je důležitý pro celé zemědělství, neboť z ekonomického pohledu generuje jedny z hlavních příjmů v podobě prodeje mléka. Rok 2014 se vyznačoval pro chovatele dojníc, v porovnání s dalšími obdobími, vyšší nákupní cenou za litr mléka, která v průměru zaplatila veškeré náklady spojené s chovem, a i bez započítání přijatých dotací byla výroba mléka zisková.

V tabulce č. 23 lze v roce 2015 a 2016 pozorovat markantní nárůst celkových nákladů, které však nebyly kryty dostatečnými příjmy. Ty se v roce 2016 propadly na částku 25 936 746,17 Kč a způsobily tak podniku ztrátu. O něco menší ztráta byla

zaznamenána i v roce 2015. Mohou za to nízké výkupní ceny, které nutily některé dodavatele rušit chovy.

Dle SIXTOVÉ (2016) cena mléka v květnu 2016 klesla na 6,26 Kč, v některých družstvech výkupní cena klesla dokonce až na 5,80 Kč za litr mléka.

Při porovnání nákladů na 1 litr prodaného mléka se nelze divit takovým ztrátám. V roce 2015 a 2016 nepomohly ani finanční podpory získané na chov dojených krav a podnik tak musel ztrátu z tohoto chovu financovat z jiných ziskových aktivit.

Kromě nákupních cen mléka patří mezi hlavní faktory ovlivňující ekonomické výsledky výroby mléka také dojivost krav, plemenná příslušnost, plodnost krav, obměna stáda, dlouhověkost, zdravotní stav a odchov jalovic. Pro dosažení kladné rentability však zůstává klíčová úroveň zpeněžování syrového mléka.

TELATA

Tabulka č. 24: Rentabilita chovu telat (v Kč)

Telata	2014	2015	2016
Celkové náklady	5 149 143,98	4 668 184,91	5 239 983,11
Celkové tržby	373 716,90	583 220,35	668 107,45
VH bez dotací	- 4 775 427,08	- 4 084 964,56	- 4 571 875,66
Dotace	45 611	6 694,46	7 133,26
VH s dotacemi	- 4 729 816,08	- 4 078 270,1	- 4 564 742,4

Zdroj: Vlastní šetření

Rentabilitu chovu telat uvádí tabulka č. 24. Na první pohled se rentabilita chovu telat zdá kritická, jelikož ve všech sledovaných letech byl podnik ve ztrátě. Největší ztrátu podnik X utrpěl v roce 2014, konkrétně 4 729 816 Kč, a to i přes obdržené dotace, které byly v tomto roce nejvyšší ze sledovaných let. V roce 2016 měl podnik nejvyšší tržby, avšak tato částka je proti nákladům minimální a nedokáže pokrýt ztrátu. Je to způsobeno tím, že odchovaná telata dojených krav podnik prodává jen výjimečně, a efektivnost jejich odchovu se zjistí většinou až podle vlastní užitkovosti v první laktaci.

Podle KVAPILÍKA a SYRŮČKA (2016) není hlavním cílem odchovu získat co nejlevnější produkt, nýbrž zdravé a optimálně vyvinuté tele s předpoklady k budoucí vysoké užitkovosti. Proto se úspěšnost odchovu posuzuje podle nepřímých

ukazatelů budoucí užitkovosti telat, mezi které patří zdravotní stav, přírůstky hmotnosti a chovnému cíli odpovídající hmotnost. Na tyto ukazatele by měla být zaměřena pozornost chovatelů při snaze o zlepšování výsledků výroby mléka.

VÝKRM PRASAT

Při pohledu na tabulku č. 25 je zřejmé, že sledovaný podnik X vyniká v chovu prasat na výkrm. Ve sledovaných letech se mu podařilo zajistit kladný výsledek hospodaření, a to i bez použití finančních podpor, které však byly velmi nízké.

Tabulka č. 25: Rentabilita chovu prasat na výkrm (v Kč)

Výkrm prasat	2014	2015	2016
Celkové náklady	17 284 996,61	19 243 332,21	16 794 517,45
Celkové tržby	34 343 594,79	30 817 009,74	28 909 548,87
VH bez dotací	17 058 598,18	11 573 677,53	12 115 031,42
Dotace	50 491	50 850,52	50 862,81
VH s dotacemi	17 109 089,18	11 624 528,05	12 165 894,23

Zdroj: Vlastní šetření

Při porovnání jednotlivých let lze v roce 2015 a 2016 pozorovat výrazné snížení tržeb a celkového výsledku hospodaření oproti roku 2014. Je to způsobeno poklesem realizační ceny, která je významným faktorem při zpeněžování prasat na výkrm. Bohužel je to faktor, který chovatel nemůže ovlivnit.

Do ekonomiky prasat se významnou měrou promítá také výživa, zdravotní stav, užitkové parametry zvířat, úroveň technologie a organizace práce.

Ačkoliv je sledovaný podnik ve výkrmu prasat rentabilní, v České republice se nachází spousta podniků, které mají velké problémy a jejich výroba je ztrátová. Velmi významným faktorem, který se na tom podílí, jsou nízké výkupní ceny a vysoký dovoz masa ze zahraničí. Zlepšení rentability tak spočívá především v dobrém zpeněžování prasat, které je výsledkem dobré vyjednávací pozice sdružení asociací zastupujícího zemědělské podniky při vyjednávání s jatkami a zpracovateli prasat. V neposlední řadě je důležité, aby si čeští spotřebitelé uvědomili vážnost situace a začali upřednostňovat maso pocházející z českých chovů.

Ke zlepšení ekonomických výsledků chovu prasat může přispět i zvyšování produktivity práce, zlepšování zdravotního stavu, zvyšování kvalifikace ošetřovatelů,

realizace výroby podle zásad správné chovatelské praxe, integrace prvovýrobců do výrobních řetězců a maximální příjem všech dotací a podpor.

ODSTAVENÁ SELATA

Tabulka č. 26: Rentabilita chovu odstavených selat (v Kč)

Odstavená selata	2014	2015	2016
Celkové náklady	7 442 991,66	7 259 071,14	7 135 046,10
Celkové tržby	34 987,02	40 368,87	27 299,14
VH bez dotací	- 7 408 004,64	- 7 218 702,27	- 7 107 746,96
Dotace	10 875	9 538,51	30 000
VH s dotacemi	- 7 397 129,64	- 7 209 163,76	- 7 077 746,96

Zdroj: Vlastní šetření

Z tabulky č. 26 je patrné, že sledovaný podnik X je v odchovu selat ve ztrátě. Tato ztráta se pohybovala ve všech sledovaných letech přibližně na stejné úrovni. Největší však byla v roce 2014, kdy činila celkem 7 397 130 Kč, po připočtení zanedbatelné finanční podpory. Je potřeba si uvědomit, že ačkoliv je odchov selat finančně náročný, jeho ztráta bude kompenzována v období budoucím, tedy po převedení do kategorie prasat na výkrm a následném zpeněžování jatečných prasat, případně ohodnocením prasniček a prasnic v rámci jejich chovu.

PULBKRÁBEK (2005) uvádí, že náklady jsou tím nižší, čím vyšší počet selat se podaří odchovat na prasnici za rok. Obecně známá skutečnost je, že plodnost prasnic, resp. počet selat odchovaných a prodaných od jedné prasnice za rok, je jednou z nejdůležitějších podmínek dosahování příznivých ekonomických výsledků produkce selat.

5. ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo posoudit vliv finančních podpor na hospodaření vybrané zemědělské obchodní společnosti a na základě zjištěných výsledků zhodnotit strukturu hospodaření a navrhnout opatření ke zlepšení. Pro analýzu nákladů v živočišné a rostlinné výrobě byl vybrán podnik, jehož výrobním zaměřením je smíšená výroba. Šetření probíhalo na základě poskytnutých dat z roku 2014, 2015 a 2016.

V první části vlastní práce byla provedena analýza veškerých finančních podpor, které podnik využíval. Dotačních titulů, které podnik čerpal bylo mnoho, avšak nejvýraznější rozdíl podpory v jednotlivých letech byl nejvýraznější u jednotné platby na plochu (SAPS). Největší podporu dostal podnik v roce 2014 a to konkrétně 19 240 385 Kč, v dalších letech pak byla podpora téměř o polovinu menší z důvodu změněných dotačních sazeb.

Dotací, u které lze pozorovat rozdílnost v jednotlivých letech, je Nákazový fond pro prasata, jehož prostředky byly rozděleny tak, aby pomohly zabránit šíření infekčních chorob v chovech. Postupným růstem těchto nárokových dotací podnik obdržel v roce 2015 částku 2 736 129 Kč, v roce 2016 pak 3 408 574 Kč.

U finančních podpor na pěstování cukrové řepy byl největší rozdíl mezi roky 2014 a 2015. Jejich finanční objem se snížil více než 3x. Důvodem byla rozdílnost ve vyplácení dotací, kdy v roce 2014 byly sazby stanoveny na 1 tunu produkce, zatímco od roku 2015 jsou stanoveny na 1 hektar.

Za zmínku stojí i dotace zvaná Greening. Velký nárůst této podpory byl zaznamenán až od roku 2015. Souvisí to se změnou dotační sazby a celkové alokace dotace na plochu (SAPS), kdy byla část finančních prostředků vyčleněna právě na Greening. Sazba v roce 2015 činila 1 943 Kč/ha, v dalším roce 1 928 Kč/ha.

Novinkou v roce 2016 byly tzv. dotace na sucho. Sledovaný podnik zažádal o tuto dotaci v roce 2016 a byla mu vyplacena částka 3 127 623 Kč, která sloužila na vyrovnání ztrát způsobených právě suchem.

Při celkovém zhodnocení čerpaných dotací lze konstatovat, že sledovaný podnik pohotově využil dostupné dotační tituly, v roce 2016 dokonce nejvíce ze všech sledovaných let. V tomto roce podnik čerpal dotace v celkové hodnotě 33 335 918 Kč.

Dalším z cílů diplomové práce byla analýza nákladů a rentability jednotlivých komodit, která objasnila důležitost čerpaných finančních podpor. Na základě provedených analýz byla navržena případná změna struktury hospodaření vhodná pro daný podnik.

V rámci rostlinné výroby byla nejvíce rentabilní komoditou pšenice ozimá, jejíž pěstování bylo rentabilní i bez započtení finančních podpor. Náklady na 1 hektar pšenice činily 28 403 Kč/ha v roce 2014, v roce 2015 se zvýšily na 30 878 Kč/ha.

Pěstování řepky ozimé bylo v letech 2015 a 2016 rentabilní, ale pouze při započtení dotací k tržbám. Náklady na pěstování postupně rostly, v roce 2014 činily 37 188 Kč/ha, v roce 2015 se zvýšily na 41 347 Kč/ha. Řepka ozimá je i přesto pro podnik zajímavou a ziskovou tržní plodinou.

Pěstování kukuřice v roce 2015 bylo ztrátové, způsobené nízkými výnosy zrna a tím i nízkými tržbami, ani započtené dotace nepokryly ztrátu z jejího pěstování. V tomto roce činily vlastní náklady 3 166 Kč/t zrna, tedy nejvíce ze všech sledovaných let. Vzniklá ztráta by uhrazena z jiných ziskových výrob.

Podíváme-li se na vývoj rentability pěstování cukrové řepy, v roce 2014 bylo její pěstování ztrátové. Teprve při započtení dotačních podpor se stala cukrovka komoditou rentabilní. V letech 2015 a 2016 se díky vyšším tržbám stala cukrovka rentabilní i bez dotačních podpor, ty jen přispěly k navýšení zisku. Náklad na 1 hektar cukrovky v roce 2015 činil 54 216 Kč, což je ve srovnání s obdobnými údaji z Ústavu zemědělské ekonomiky i informací (ÚZEI) nižší o 8 901 Kč/ha.

V rámci živočišné výroby byl hodnocen chov dojeného skotu a výkrm prasat. Rok 2014 se vyznačoval vyšší nákupní cenou za litr mléka, výroba mléka tak byla v tomto roce zisková. V roce 2015 a 2016 se markantně zvýšily celkové náklady, které však nebyly kryty dostatečnými příjmy. Mohly za to nízké výkupní ceny. Náklady v roce 2016 byly vyčísleny na 21 610 Kč/100 KD. Oproti roku 2014 a 2015 se mírně navýšily. Náklady na 1 litr prodaného mléka byly v roce 2014 na úrovni 9,17 Kč/l, v roce 2015 se mírně snížily na 9,00 Kč/l a nejmenší hodnotu měly v roce 2016, a to 8,48 Kč/l.

Rentabilita chovu telat nebyla kladná ani v jednom ze sledovaných let. Bylo to způsobeno tím, že odchovaná telata dojených krav podnik prodává jen výjimečně a efektivnost jejich odchovu se zjistí většinou až z kategorie jalovic a potom podle

užitkovosti jako prvotetek v první laktaci. Náklady na 100 krmných dnů u odchovu telat byly nejvyšší v roce 2014, kdy činily 7 017 Kč.

Sledovaný podnik X vynikal v chovu prasat na výkrm. Ve sledovaných letech se mu podařilo zajistit kladný výsledek hospodaření, a to i bez použití finančních podpor. Přesto lze v jednotlivých letech pozorovat snížení tržeb a celkového výsledku hospodaření. Bylo to způsobeno kolísáním realizačních cen na trhu, které chovatel nemohl ovlivnit. U prasat na výkrm byly zjištěny celkové náklady na 100 krmných dní ve výši 1 962 Kč v roce 2014 a 2 072 Kč v roce 2015. Nejmenší náklady na výkrm prasat byly zaznamenány v roce 2016, konkrétně 1 940 Kč/100 KD.

Odchov selat je chovatelsky i finančně náročný. Selata se stanou ziskovými tehdy, když jsou převedena do kategorie prasat ve výkrmu a prodána jako jatečná prasata. Náklady na odstavené sele, resp. na předvýkrm, byly u sledovaného podniku v roce 2016 vyčísleny celkem na 1 200 Kč na 100 krmných dnů.

I přes některá odvětví, která nebyla v jednotlivých letech rentabilní, lze strukturu hospodaření hodnotit pozitivně. V rostlinné výrobě byla nejvíce rentabilní pšenice ozimá, proto by se měl do budoucna soustavně sledovat jak novinky v technologii pěstování, tak i náklady na její pěstování. Tytéž přístupy je vhodné uplatňovat i při pěstování řepky, kukuřice na zrno a cukrové řepy. I když jsou tyto komodity rentabilní, vyžadují v některých letech finanční podporu. Podnik by se měl snažit být rentabilní i bez těchto podpor. Otázkou samozřejmě zůstává, na jaké výši se budou pohybovat výkupní ceny, které podnik nemůže ovlivnit.

Návrh struktury hospodaření v rámci živočišné výroby je o něco složitější. Chov dojeného skotu sice v posledních dvou letech nebyl rentabilní, avšak toto odvětví je široce vázané na výkupní cenu mléka, která následně rozhoduje o rentabilitě celého chovu dojeného skotu. Řešením rozhodně není snížení stavů, případně zrušení celého chovu. V České republice jsou momentálně nejnižší stavy dojeného skotu a jejich další snižování by mělo negativní důsledky pro venkov, pro půdu a vůbec pro naši krajinu jako celek. Jedinou možností je využití všech možných dostupných finančních podpor, které napomůžou podniku ke stabilizaci během kritického období. Při odchovu telat by měl podnik dbát na zdravotní stav a přírůstek živé hmotnosti tak, aby telata měla výborné předpoklady k budoucí užitkovosti.

Co se týká chovu prasat, zde se podnik ukázal jako velice rentabilní. Ačkoliv nelze chov prasat v České republice hodnotit pozitivně, vysoká spotřeba vepřového masa, dobrá úroveň šlechtění, průmyslový charakter chovu a možnost ekonomického zhodnocení obilovin v krmných směsích, vytvářejí silné konkurenční prostředí v produkci vepřového masa nejen v rámci EU. U rentability chovu odstavených selat je nejdůležitějším ukazatelem plodnost pranic, resp. počet selat odchovaných od jedné prasnice, je to totiž jedna z nejdůležitějších podmínek dosahování příznivých ekonomických výsledků produkce selat.

I když jsou některá odvětví živočišné výroby ztrátová, pravděpodobně s ohledem na současný i budoucí genetický potenciál zvířat a dosavadní investiční vybavení nelze doporučit zrušení některého z těchto odvětví.

Struktura pěstovaných plodin je vytvořena jako kompromis mezi ekonomikou pěstovaných plodin a zásadami správné agronomické praxe. Sledovaný podnik je prosperující hospodařící subjekt. Jeho výsledky hospodaření naznačují dobré předpoklady kontinuity podnikání do budoucna. Proměnlivost požadavků trhu podnik vhodně kompenzuje, aniž by realizovanou strukturu hospodaření podstatně měnil.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

- 1) BENNETT H.: *Strengths and Weaknesses of Cross-compliance in the CAP*. EuroChoices, 5(2), 2006, 50-56.
- 2) BERANOVÁ M., KUBAČÁK A.: *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Nakl. Libri, 2010.
- 3) BOHÁČKOVÁ I., BROŽOVÁ I., JENÍČEK V.: *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Credit, 2004 dotisk. 153 s., ISBN 80-213-1084-7
- 4) BOUDNÝ J.: *Ekonomika výroby vepřové masa v evropské konkurenci*. Náš chov – odborný časopis pro chovatele hospodářských zvířat a veterinární lékaře. Praha: Strategie. 5/2016, str. 46-51
- 5) BROŽKOVÁ, D.: *Novinky z trhu brambor*. Euromagazín 2(3), 2001, s. 28-32
- 6) CIRIACY-WANTRUP, S. V.: *Economics of joint costs in agriculture*. Journal of Farm Economics, 1941, 23.4: 771-818.
- 7) ČUBA F., TRNKA F., HURTA J.: *České zemědělství: jeho stav a možnosti rozvoje*. Zlín: Edice TOKO, 1998. ISBN 80-902411-2-3.
- 8) FELČÁREK J.: *Jak to bude dál s mlékem*. AGRObase, 26. srpen 2015, s. 3-4
- 9) HAHN, R. W.: *Risks, costs, and lives saved: Getting better results from regulation*. Oxford University Press, 1996.
- 10) CHALUPNÝ K.: *Konec kvót na mléko a na cukr spojují podobné problémy*. AGRObase, 26. srpen 2015, s. 14-15
- 11) CHLAN M., KRÁLÍČEK J.: *Brambor bude méně*. AGRObase, 26. srpen 2015, s. 8

- 12) KAVAN M.: *Výrobní a provozní management*. Praha: Grada, 2002. Expert. ISBN 80-247-0199-5.
- 13) KRUTINA V.: *Ekonomika podniku – studijní text*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2012
- 14) KVAPILÍK, J., KOHOUTEK A., KOMÁREK P.: Global economic crisis impacts on dairy cattle in the Czech Republic. In: *Grassland in a changing world. Proceedings of the 23rd General Meeting of the European Grassland Federation, Kiel, Germany, 29th August-2nd September 2010*. Mecke Druck und Verlag, 2010. p. 115-117.
- 15) KVAPILÍK J.: *Náklady odchovu telat mléčných plemen v zahraničí*. *Náš chov – odborný časopis pro chovatele hospodářských zvířat a veterinární lékaře*. Praha: Strategie. 5/2016, str. 33-35
- 16) KVAPILÍK J., SYRŮČEK J.: *Ekonomické ukazatele odchovu telat v podnicích s výrobou mléka v ČR*. *Náš chov – odborný časopis pro chovatele hospodářských zvířat a veterinární lékaře*. Praha: Strategie. 4/2016, str. 34-36
- 17) MAJEROVÁ V.: Four milestones in the social and economic development of Czech agriculture. *Czech Sociological Review*, 2000, 157-176.
- 18) NOVOTNÍKOVÁ H.: *Dotační receptář: všechny dotace pohromadě v otázkách a odpovědích*. LexisNexis CZ, 2005.
- 19) OLTENACU, Pascal A., et al. The impact of genetic selection for increased milk yield on the welfare of dairy cows. *Animal welfare*, 2010, 19.1: 39-49.
- 20) POLÁČKOVÁ J., BOUDNÝ J., JANOTOVÁ B., NOVÁK J.: *Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství*. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010.

- 21) PRUGAR J.: *Kvalita rostlinných produktů na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, 2008. ISBN 978-80-86576-28-2.
- 22) PULKRÁBEK J.: *Chov prasat*. Praha: Profi Press, 2005. ISBN 80-86726-11-8.
- 23) RANE, A. A., DEORUKHKAR, A. C.: *Economics of agriculture*. Atlantic Publishers & Dist, 2007.
- 24) SKLÁDANKA J.: *Chov strakatého skotu*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN: 978-80-7509-258-8.
- 25) STRAPÁK P.: *Chov hovädzieho dobytku*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2013. ISBN 978-80-552-0994-4.
- 26) STUPKA R., ŠPRYSL M., ČÍTEK J.: *Základy chovu prasat*. Praha: PowerPrint, 2009.
- 27) SYNEK M., KISLINGEROVÁ E.: *Podniková ekonomika*. 6., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN: 978-80-7400-274-8.
- 28) SYNEK M.: *Manažerská ekonomika*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. Expert. ISBN: 978-80-247-1992-4.
- 29) SYNEK M.: *Ekonomika a řízení podniku: učební testy pro inženýrské studium Podniková ekonomika*. 2. vyd. Praha: VŠE, 1997. ISBN 80-7079-273-6.
- 30) ŠIMPACH O., PECHROVÁ M.: *Vliv opatření kontroly podmíněnosti na náklady zemědělského podniku*. *INPROFORUM 2013*, 2013, 1-8.
- 31) ŠPIČKA, J., JANOTOVÁ, B.: *Náklady pěstování cukrové řepy v ČR a jejich mezinárodní srovnání*. Listy Cukrovarnické a Řepařské, 2013, 129.

- 32) TAMÁŠ V., PETERKOVÁ J.: *Changes in the Cost Structure of Hogs Feeding in the Czech Republic*. Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 2015, 63.4: 1387-1393
- 33) TICHÁ M., VYZÍNOVÁ P.: *Polní plodiny*. Brno: VFU, 2006, 41: 37-48.
- 34) VALDER, A.: *Účetnictví pro podnikatele v zemědělství*, 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 392 s. ISBN 978-80-7357-388-1
- 35) VOŠTA M.: *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice*. Současná Evropa, 2010, 2: 127-142.
- 36) WOKOUN, R.: *Regionální a strukturální politika (politika soudržnosti) Evropské unie v programovém období 2007-2013*. Urbanismus a územní rozvoj, 2007, 10.1: 3-7

Právní předpisy

- 37) Nařízení vlády pro přímé platby č. 50/2015 Sb.
- 38) Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
- 39) Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů. § 3 písm. a).
- 40) Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev
- 41) Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

Publikace a programové dokumenty

- 42) FRUHWIRTOVÁ E.: *První zemědělské podniky likvidují chovy. Výkupní cena mléka spadla pod šest korun na litr*. Zemědělský svaz, tisková zpráva, 2016a, dostupné na: <http://www.zscr.cz/onas/pro-novinare/tiskove-zpravy-aviza-142>

- 43) FRUHWIRTOVÁ E.: *Zemědělcům v České republice může hrozit vybijení stád dojníc*. Zemědělský svaz, tisková zpráva, 2016b, dostupné na: <http://www.zscr.cz/onas/pro-novinare/tiskove-zpravy-aviza-142>
- 44) HLAVÁČEK M., DOUCHA T., FIALKA J., BEČVÁŘOVÁ V., ČECHURA L., ECK V., SEKÁČ P., ŠPALKOVÁ J., JÍLEK P., KREUTZER T.: *Strategie pro růst – České zemědělství a potravinářství v rámci společné zemědělské politiky EU po roce 2013*. Ministerstvo Zemědělství, Praha, 2012, dostupné na: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/strategie-pro-rust.html>
- 45) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2015a): *Kontrola podmíněnosti: Průvodce zemědělce Kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2015*. Praha, ISBN 978-80-7434-208-0, s. 10
- 46) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2015b): *Zemědělství 2015*. Praha, ISBN 78-80-7434-292-9
- 47) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2016a): *Program rozvoje venkova 2014-2020 – Dotační možnosti v 2. pololetí 2016*. Praha, ISBN: 978-80-7434-312-4, s. 4
- 48) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ (2016b): *Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030*. Praha, ISBN 978-80-7434-290-5.
- 49) NOVÁK I.: *Situační a výhledová zpráva VEPŘOVÉ MASO*, Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-247-9
- 50) SIXTOVÁ J.: *Situace je kritická, řekl na výboru svazu Pýcha*. Zemědělský svaz, tisková zpráva ze dne 18. 7. 2016, dostupné na <http://www.zscr.cz/onas/pro-novinare/tiskove-zpravy-aviza-142>

Internetové zdroje

- 51) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zemědělství*. [online] 2015. [cit. 10-11-2016].
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zemedelstvi_zem
- 52) HOLANOVÁ T.: *Hrozí konec českého vepřového. Zaplatí za to každý, varují chovatelé*. www.zpravy.aktualne.cz [online] 2016. [cit. 10-1-2017]. Dostupné z:
<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/hrozi-konec-ceskeho-veprveho-zaplati-za-to-kazdy-varuji-cho/r~0bf73bbef19d11e5b8100025900fea04/>
- 53) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Struktura dotačních zdrojů*. [online] 2016c. [cit. 1-12-2016]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>
- 54) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Program rozvoje venkova na období 2014-2020*. [online] 2016d. [cit. 2-12-2016]. Dostupné z
<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/>
- 55) PODPŮRNÝ A GARANČNÍ ROLNICKÝ A LESNICKÝ FOND (2016). *Perspektivy a cíle*. [online] 2016. [cit. 2-12-2016]. Dostupné z:
<https://www.pgrlf.cz/o-spolecnosti/perspektivy-a-cile/>
- 56) STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND (2016). *Program rozvoje venkova 2014-2020*. [online] 2016. [cit. 2-12-2016]. Dostupné z:
<https://www.szif.cz/cs/prv2014>
- 57) STRUKTURÁLNÍ FONDY. *Informace o fondech EU*. [online] 2016. [cit. 1-12-2016]. Dostupné z: <https://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>
- 58) ŠTIKOVÁ O.: *Jaké vlivy nejvíce působily na poptávku a vývoj spotřeby hovězího masa v ČR*. [online] 2004. [cit. 13-1-2017]. Dostupné z:
<http://www.vyzivaspol.cz/jake-vlivy-nejvice-pusobily-na-poptavku-a-vyvoj-spotreby-hoveziho-masa-v-cr/>

59) ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. *Nákladovost zemědělských výrobků*. [online] 2017. [cit. 31-3-2017]. Dostupné z: <http://www.uzei.cz/nakladovost-zemedelskych-vyrobku/>

7. SEZNAM ZKRATEK

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

USA – Spojené státy americké

DPH – daň z přidané hodnoty

GPS siláže – obilniny sklizené ve formě siláží z celých rostlin (z německého Ganzpflanzensilage)

ETBE - etyl-terciál-butyl-éter

ha – hektar

t – tuna

kg – kilogram

l – litr

ks – kus

q – metrický cent

KD – krmný den

KBTPM – kráva bez tržní produkce mléka

MD – účetní strana má dáti

CR – celopodniková režie

VH – výsledek hospodaření

EFRR/ERDF – Evropský fond pro regionální rozvoj

ESF – Evropský sociální fond

FS – Fond soudržnosti

EAFRD – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EMFF – Evropský námořní a rybářský fond

DZES – Dobrý zemědělský a environmentální stav

PPH – Povinné podmínky na hospodaření

MZe – Ministerstvo zemědělství

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

PGRLF – Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

ČSÚ – Český statistický úřad

ÚZEI – Ústav zemědělské ekonomiky a informací

PRV – Program rozvoje venkova

SZP – Společná zemědělská politika

PP – přímé platby

SOT – Společná organizace trhu

OPR – Operační program rybářství

SAPS – jednotná platba na plochu

LPIS – veřejný registr půdy

LFA – méně příznivé oblasti (Less Favoured Areas)

RV – rostlinná výroba

ŽV – živočišná výroba

TTP – trvalé travní porosty

8. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulky:

- Tabulka č. 1: Spotřeba mléka a mléčných výrobků (kg/rok)
- Tabulka č. 2: Bilance výroby a spotřeby masa v EU
- Tabulka č. 3: Vývoj početních stavů skotu k 1. 4. daného roku (ks)
- Tabulka č. 4: Vývoj stavů prasat v ČR
- Tabulka č. 5: Sklizeň obilovin v roce 2015
- Tabulka č. 6: Struktura celkové produkce brambor v ČR v roce 2015
- Tabulka č. 7: Celková výměra pěstovaných rostlinných komodit k 31. 12. 2016
- Tabulka č. 8: Celkové počty chovaných zvířat k 31. 12. 2016
- Tabulka č. 9: Využití dotačních titulů a jejich výše (v Kč)
- Tabulka č. 10: Struktura rostlinné výroby podniku
- Tabulka č. 11: Analýza nákladů pěstování pšenice
- Tabulka č. 12: Analýza nákladů pěstování řepky
- Tabulka č. 13: Analýza nákladů pěstování kukuřice na zrno
- Tabulka č. 14: Analýza nákladů pěstování cukrovky
- Tabulka č. 15: Analýza nákladů chovu dojnic
- Tabulka č. 16: Analýza nákladů chovu telat
- Tabulka č. 17: Analýza nákladů výkrmu prasat
- Tabulka č. 18: Analýza nákladů chovu odstavených selat
- Tabulka č. 19: Rentabilita pěstování pšenice ozimé (v Kč)
- Tabulka č. 20: Rentabilita pěstování řepky ozimé (v Kč)
- Tabulka č. 21: Rentabilita pěstování kukuřice na zrno (v Kč)
- Tabulka č. 22: Rentabilita pěstování cukrové řepy (v Kč)
- Tabulka č. 23: Rentabilita chovu dojnic (v Kč)
- Tabulka č. 24: Rentabilita chovu telat (v Kč)
- Tabulka č. 25: Rentabilita chovu prasat na výkrm (v Kč)
- Tabulka č. 26: Rentabilita chovu odstavených selat (v Kč)

Grafy:

- Graf č. 1: Vývoj průměrných stavů dojnic a průměrné roční užitkovosti
- Graf č. 2: Předpokládané alokace finančních prostředků